

ג'צ"ו מאי, שנת ה'תשע"ט
אדר ב

דעת תורה בנושאי ארץ הקודש ת"ו
דרישת ציון על טהרת הקודש

הקהל קטן עצמאי

תוכן הענינים

- ב רבי אליהו גוטמבר מגריידיץ
ג דבר העורך
ו אם לעת כזאת הגענו למלכות?
א קבלת התורה של דורנו
ד עיונים בדרכי העבודה
ה מערכת החוק בממשלת התורה
כ ובכל זאת אנהנו כורתים אמנה
כט מזה מפחיד אותם באמת?

רבי אליהו גוטמכר מגריידיץ

כתיב בתהילים (סו) - 'רצית ה' ארצך שבת שבות יעקב'. ואיתא בילקוט (רמז תתלג) בתיקון המתנות (הפרשת תרו"מ), ואז - שבת שבות יעקב, באין זכות הרבה, כמו שנאמר כמה קראי אחרי זה.

ואיתא באלשיך (ויקרא טו ג) ועקידה, שניהם אומרים יחד "וזכרתי את בריתי יעקב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם אזכור והארץ אזכור". שקשה, למה כפל תיבת 'אזכור' פעמים שוב בסוף, הא בזה התחיל הקרא?

אך אמר הקב"ה 'וזכרתי'. והייתי זוכר זכות אבות ולא הגלתי אותם, רק הייתי מעניש אותם במקומם. אבל 'והארץ אזכור', העלוכות שעשו בארץ במניעת שמיטות ומתנות בארץ בלי מציאות למחול! לכן צריך פיתוי [פיוס] האדמה.

וגם בשכל האנושי הוא לפדות האדמה התחלה מאתנו, ושוב יגמור ה'.

ויש לראות גודל התכלית בזה, שהקליפה גובר גם בצדיקים היותר גדולים לבטל הטוב הזה. יען שכל כח הקליפה תלוי בגלות, ובביטול הגלות יבוטל. כמאמר הגמ' בסוכה נב.

הק' אלי' במוהר"ש גרייטץ יע"א

ב"ה למב"י תרל"ד

ישא ה' ברכה לידיד נפשי וכו' הרב מו"ה חיים אלעזר נ"י אבד"ק קאליש חע"א.

הנה אם היה בכוח לעשות פעם נסיעה לשעשע עם כבוד גאווה נ"י בצירוף גדולי רבני פאלען לפקח על עסק הקדוש ישוב א"י, הייתי מדלג על ההרים לבוא שם. אבל תש כחי לטוב נשמע, ולבקש מאת כבוד גאווה למצוא מברא לבוא לכאן לא רחב ליבי. על כן אניח הכל לרצון הבורא יתברך.

ואצלי כבר ברור, שאם יקיימו ישראל שיתחילו לעבוד אדמת הקדש בסך ק"ל משפחות, שתהיה התחלת הגאולה גם כשלא יהיו ישראל ראויים לכך.

נמצא בתהילים (קג יז-טו) - "עת לחננה

כי בא מועד כי רצו עבדיך את אבניה וגו'". ועיין ספורנו שם, שנגלו לגלות מחמת מאיסת הארץ, ובתיקון זה יבוא הגאולה.

[*] מכתב זה הודפס בראש הספר 'נפש חיה' לגאון הגדול מרן רבי חיים אלעזר ווקס זצוק"ל אב"ד דק"ק קאליש שהיה מגדולי הרבנים והפוסקים בפולין לפני כמאה וחמישים שנה, ובעל האם הבנים שמחה, שנבצר ממנו לקבל הסכמות על ספרו בהונגריה עקב התנאים ששרו בשנת תש"ב, הביא מכתב זה כהסכמה על ספרו מתוך הנחה שוודאי הרה"ק הנ"ל היה מסכים עליו.

דבר העורך

הרב יהודה אפשטיין

אינם כה ברורים, כאשר כל אחד עוטה על פניו מסוה של גינונים חברתיים כאלו ואחרים – ביום הפורים מתחדדים במיוחד, כאשר המסוה מוסר ונותרנו עם האדם כפי שהוא, והפורים שלו משמש כמראה לכל אישיותו.

גם בחייה של אומה ובצורת הנהגתה ניתן לראות ביום הפורים את ההבדל בין מי שפורים עבורו אינו אלא תחליף רדוד לתרבות ההוללות והשתיה של הפחותים שבאומות לבין מי ששואף לינוק מהיום המיוחד את תוכנו הפנימי. אולם כמו בנושאים אחרים, גם כאן ניתן להבחין גם בתוך קהל היראים בין אנשים שונים. יש מי שעבורו פורים הופך ליום של בקשת ישועה פרטית, סגולה להשלמת כל חסר שיבחר, אף מסייעות לנו בבחירה [זש"ק/ זיווג הגון/ רפ"ש לגוף ולנפש/ פרנסה/ אחר/ התשובות נכונות, מחק את המיותר]. וישנם כאלו, המבינים שאומתנו היא, שתורתנו הקדושה נועדה להקמת מלכות ה' כאן על-אדמות ושאנשי כנסת הגדולה

ישנם נושאים מסוימים בעולמם של עובדי ה', אשר דרכם ניתן לראות בברור את ההבדל בין מי שמבין את הרעיון הפנימי של אותו נושא ומשתדל לחיות את חייו בצורה הנכונה לאור אותו רעיון, לבין מי שלא זכה להבין, או שהבין דבר לא נכון. כך, למשל, ניתן לראות את ההבדל

בין שבת של יהודי עובד ה' לבין שבת של יהודי אשר גם הוא שוכת ומקדש, אך בעבורו אין זה אלא יום 'חופש' בעלמא. חול המועד הוא דוגמא טובה נוספת, שם מתבטא ההבדל המובהק בין מי שמקיים כדבעי את מצות שמחת הרגל [עד כמה שניתן בהעדר בית חיינו ותפארתנו] לבין מי שלעיתים קרוב להיות מכלל הכוזה את המועדות, אף אם לא יעבור בפועל על עשית מלאכה האסורה במועד. המקום בו אולי יותר מכל בולט בו ההבדל בין צורת העבודה הראויה לבין הוללות וטפשות חסרות טעם הוא יום הפורים, בו עורכים כל בית ישראל משתה ושמחה, שותים יין לרוב, ומטבע הדברים מתגלה הנקודה הפנימית של רבים באותה הזדמנות. ההבדלים בין האנשים, אשר במשך השנה

יו"ט ע"י אגודת קדושת ציון
דרישת ציון על טהרת הקודש

לשאֹת בכל ענין, להצטרפות לקבוצת השליחה, ולכֹּ ענין אחר,

ניתן לפנות אלינו בדרכים הבאות:

QDUSHAT.ZION@GMAIL.COM

077-3180775

079-5383396

והשני - באגדה. הוא מבאר את שורש הדין של קדושה ראשונה וקדושה שניה בהתייחסות למצב השלטון בארץ בכל תקופה, כאשר בחלק האגדה הוא עומד על משמעות הגמרא בשבת של 'כפה עליהם הר כגיגית' ו'הדר קבלוה בימי אחשורוש'. בחלק ההלכה, לעומת זאת, הוא עומד יותר על גדרי הדין המדויקים בזמן בית שני תוך בינה באירועים ההיסטוריים העומדים בשורש ההתייחסות לכיבוש הארץ, מה שמשפיע ישירות על רמת הקדושה שבה. כמובן, שביחס למצבנו כיום ולדינים העולים מן הדברים, ישמע חכם ויוסף לקח, ובמידת הצורך - ישאל את רבותיו.

הרב אבא שלמה גולדברג אף הוא מחכים אותנו במאמרו המרתק, המשלב בסגנונו המיוחד חדירה לעומק הפשט לצד השתפכות הנפש וכל מה שביניהם. במאמר שלו מתבאר כיצד כל המגילה כולה מכוונת לנושא העיקרי שבתורה כולה - השכנת השכינה בבית מקדשנו, אשר אף בעת גלותנו עינינו תמיד היו נשואות אליו. לאור הבנה זו, המפורשת בדברי רבותינו, נפתרות קושיות רבות ועצומות העולות לנגד עינינו בעת קריאת המגילה.

גם בימי הפורים ישנם נושאים שאינם מאפשרים שנעזוב, ועל-כן לצד המאמרים בענייני דיומא אנו ממשיכים גם בנושאים הבעורים במשך השנה כולה. כותב השורות במדור 'דעת ציון' מעמיד את המאבק המתנהל כאן בארץ על שורשו כמאבק שבין נאמני הברית עם ה' למכחישיה, תוך הערכה שבמוקדם או במאוחר תהיה חייבת לבוא הכרעה בנידון, ולא יהיה אפשר עוד לפסוח על שתי הסעיפים.

מתוך תקוה וציפיה לאותו יום בו יכריע העם היושב בציון כי ה' הוא מלכנו ואין לנו חפץ עוד בשלטון הכפירה שמתעלם מנוכחותו בעולם,

שקבעו את הימים הנשגבים הללו עשו זאת משום שראו כאן משהו עמוק הרבה יותר. עבור האנשים הללו ניסינו להביא בחודש זה מספר מאמרים, אשר יאירו את ימי הפורים מזוויות שונות, אשר המשותף לכולן הוא ההסתכלות התורנית השורשית וההתבוננות בנפלאות ה' כמסובב כל הסיבות דרך עמו ישראל, אשר גם בימי גלותו עדיין נושא את שמו ושואף כל העת לשוב לארצו ולכונן בה את בית חיו.

ישנה חשיבות עליונה לכתיבתם של כל אותם ערכי יסוד אשר התרבות המערבית אשר תחתיה אנו שרויים בעוונותינו הרבים כה סוגדת להם, ולהעביר אותם בכור המצרף של מבחן התורה - מה שיתאים לתורה יקבל את צורתו הנכונה גם אחר חילופי השלטון המיוחלים, ומה שנוגד את התורה יושלך לסל האשפה של ההיסטוריה

הרב שמואל קרלינסקי מעמיד אותנו על חשיבותם של ימי הפורים בבחינת עבודת ה' באהבה, מה שמתקשר לדורנו אשר זכה לראות את נסי ה', וממילא מתגברת מידת האהבה ביחס שלנו לקב"ה, בעוד שבזמן הגלות עבדנו אותו בעיקר מתוך יראה. אין צורך לומר, כי הא בלא הא לא סגי, ושתי המידות קשורות ודבוקות זו בזו, אלא שהבחינה המאירה יותר בזמן הגאולה היא האהבה, ועל-כך בא הרב קרלינסקי לעורר, כאשר תוך כך הוא מבאר בטוב טעם כדרכו בקודש את הגמרא בברכות אודות חמשה קולות של שמחת חתן וכלה.

הרב מנשה בן-יוסף, אשר נודע כבר רבות כמי שיורד לשורשי אמונת ישראל ומבאר את הדברים העמוקים ביותר באופן השווה לכל נפש, בחודש זה קיים בעצמו את דברי הגמרא בבבא קמא ס: - 'ייתב רב אמי ורב אסי קמיה דר' יצחק נפחא, מר א"ל: לימא מר שמעתתא, ומר א"ל: לימא מר אגדתא, פתח למימר אגדתא ולא שביק מר, פתח למימר שמעתתא ולא שביק מר. אמר להם: אמשול לכם משל, למה הדבר דומה? לאדם שיש לו שתי נשים, אחת ילדה ואחת זקינה, ילדה מלקטת לו לבנות, זקינה מלקטת לו שחורות, נמצא קרח מכאן ומכאן! אמר להן: אי הכי, אימא לנו מלתא דשויא לתרויכו'. הרב בן-יוסף זיכה אותנו הפעם בשני מאמרים, האחד בהלכה,

של עבודת היחיד, והרב אליהו ברים, אחר שבחודשים הקודמים העמיד אותנו על חשיבות ההדרגה בעבודת ה', כעת נכנס לתוך פרטי הדברים ומלמד כיצד להמלט מסכנת העצלות מחד והחפזון מאידך. הרב ברים מדגים כיצד ההליכה המדוקדקת לאור דברי תורתנו הקדושה שבכתב ושבשל-פה היא המתכון הבטוח להנצל מכל הסכנות האורבות מלפנינו ומאחורינו.

מחמת קוצר היריעה לא זכינו גם בחודש זה למאמרים החשובים של הרב חיים פרידמן, שצריך לסיים את הסדרה על עליית תלמידי החתם סופר אחר שכבר הפליא לעשות בכתבו על עליית תלמידי הגר"א ועליית החסידים, ואנו מצפים בכליון עיניים לנושא הבא. אנו מרגישים גם בחסרונו של הרב חיים והב, אשר בעזר ה' בקרוב יחזרו להופיע מאמריו המאלפים על הספר 'יוראל משה'. כמרכן הבטחנו להביא מתורתו של ענק יהדות הונגריה רבי יששכר טייכטל בעל ה'אם הבנים שמחה', ועוד חזון למועד.

יהי רצון שנזכה להפנים את הלקחים העצומים מימי הפורים ובהכנס היין יתגלה סוד הדעה הצלולה והאמתית של תורת ה' בטהרתה המקשרת בין ישראל לאביהם שבשמים.

**פורים שמחה,
העורך**

מעלה הרב שמחה חדש במדור 'הצעה לסדר' את החשיבות של כינון מערכת שלטון יציבה אשר תהווה תחליף תורני הולם לחוקות הגויים הנוהגים בזמננו. במסגרת זו ישנה חשיבות עליונה לבחינתם של כל אותם ערכי-יסוד אשר התרבות המערבית אשר תחתיה אנו שרויים בעוונותינו הרבים כה סוגרת להם, ולהעביר אותם בכור המצרף של מבחן התורה - מה שיתאים לתורה יקבל את צורתו הנכונה גם אחר חילופי השלטון המיוחלים, ומה שנוגד את התורה יושלך לסל האשפה של ההיסטוריה. אנו מקווים שהקוראים יענו לאתגר ויפרו את המדור החשוב הזה, אשר רק עבורו שווה היה להקים את האגודה ואת העלון.

במדור 'דעת תורה' מובא הפעם רבי אליהו גוטמכר, מגאוני הנגלה והנסתר בתקופה בה החלו ניצוצי גאולתנו להאיר, והוא היה מגדולי מבשרי שיבת ציון, כשהוא קורא להקמת התישבות חקלאית בארץ הקודש. במכתב המובא כאן הוא אף מדגיש שדי בקבוצה קטנה שתטול על עצמה את המשימה בכדי שה' יצליח בעדם, ולא פחות חשוב - שנזכה לשיבת ציון אף כשעם ישראל אינו ראוי לכך מצד מעשיו, כפי שניבא יחזקאל וכפי שהודגש פעמים רבות מעל גבי עלון זה במדוריו השונים.

כמו תמיד, בתוך מכלול הנושאים המקיפים את עבודתנו כאומה, לא נפקד אף מקומה

Donating and taking part in the mission of Kedushas Zion!

US charitable -tax deductible
(checks):
Make out checks to
Central Fund of Israel
c/o Marcus Brothers Textiles

980 6th Ave
New York NY 10018
Attn: Arthur Marcus
Include note that it is for
Kedushas Tzion

Or for Israeli residents:
Jay Marcus
13 Hagoel st
Efrat , 90435

ומי יודע אם לעת כזאת הגענו למלכות?

הרב אבא שלמה גולדברג

באב הצלחתם לקשר לנו לבית המקדש, אבל את פורים? תראו עד לאיפה הגעתם!*

אך מה נעשה, שרבותינו הקדושים בגמרא ובמדרש, בתרגומים וברמזים, העמידו בכל מקום את נס המגילה כסיפור שסובב ככתר את בית אלהינו, החל מאחשוורוש העריץ שחוגג בטירופו שמונים ומאת יום רק כי העלה על ליבו כי לא יבנה המקדש (מגילה י"ב:) ועד תלייתו של הצורך האגגי, כמענק משמים על מאמציו הכבירים לבטל את בנין בית קדשנו ותפארתנו (תרגום ג' 6).

כך זה לכל אורך הדרך, ואכמ"ל כיצד כל הטיול הקסום בארמונות שושן, כשאנו מוקפים חור כרפס ותכלת, והמגילה מדריכה אותנו בנתיבות הגן והביתן - הכל מכוון אל שער המלך, מלך מלכי המלכים, אל הארמון אשר נודע למשגב, ומתוך רצון עצום ועז להיכנס אל החצר הפנימית, נוכח בית המלך, ביתו של מלך ישראל וגואלו, השם צב-אות - הוא זה אשר מסתתר כאן, במגילת

הדרמה העצומה הזאת, וכלשונם של חז"ל - "אמר אחשוורוש - מרדכי מבקש לבנות את בית המקדש... הריני מגרה בו את המן, ויהיה זה בונה וזה סותר... יבוא המן ויסגל ממון, ויבוא מרדכי ליטול ממנו, ויבנה בית המקדש!"* (ילקוט טו).

בגתן ותרש, שני סריסים ממוצא טרסי, זוממים לשלוח יד במלך אחשוורוש. יהודי בשם מרדכי עולה על זה, אסתר מגדת למלך בשם מרדכי, והצמד חמד מסיים את היום על עץ בשדרה המרכזית של שושן. מכירים את הסיפור? נכון מאד, אלא שפרט אחד ממש לא ברור, כי אם התכנית הזאת **אכן** הייתה יוצאת לפועל, אזי הווג המאושר בתבל היו מרדכי ואסתר בעצמם. אסתר הייתה נפטרת מהערל המסורבל הזה, צדיקים מלאכתם הייתה נעשית בידי אחרים, והם היו חוזרים לחיים טובים, בעושר ואושר, ומה ראו על ככה, ומה הגיע אליהם, מה גורם לאנשים כל כך חכמים לפעול בניגוד מוחלט לאינטרס הכי אישי והכי טהור שלהם?

מגלים לנו חכמינו במדרש

(ילקוט אסתר תתנ"ג) דבר נורא. מרדכי ואסתר הצדיקים מוכנים להפסיד את הזדמנות הפז עבור משהו שבעיניהם שווה יותר מהכל, והדבר הזה הוא הסיכוי - הסיכוי שמא, אם הם יצילו את הרשע המטונף הזה, אזי יתכן והוא ייתן להם רשות לבנות

את בית המקדש. ועבור בית המקדש - הם מוכנים לעשות הכל, והכל זה כולל הכל, אפילו לוותר על החיים האישיים שלהם לגמרי.

אני מתאר עכשיו את הקורא המעלעל במאמר

זה אומר לעצמו - עו, באמת, מילא את תשעה

מגלים לנו חכמינו במדרש דבר נורא. מרדכי ואסתר הצדיקים מוכנים להפסיד את הזדמנות הפז עבור משהו שבעיניהם שווה יותר מהכל, והדבר הזה הוא הסיכוי - הסיכוי שמא, אם הם יצילו את הרשע המטונף הזה, אז יתכן והוא ייתן להם רשות לבנות את בית המקדש. ועבור בית המקדש - הם מוכנים לעשות הכל, והכל זה כולל הכל, אפילו לוותר על החיים האישיים שלהם לגמרי

[*] ועיין בגמ' במגילה י"ג, וגם בריא, ובמקומות רבים האריכו בו חז"ל ורבותינו הראשונים והאחרונים. ועיין בארז"ל (פס"ב)

דרוש פורים 6) שביאר דבר זה. והעיר היחידה שמוזכרת במגילה היא ירושלים, באופן שההגליה מירושלים היא חלק בלתי

ראיתי בסדר עולם אלו עשרה שכתבו שטנה על יהודה וירושלים כמו שכתוב בספר עזרא... ומה היא השטנה - לבטל העולים מן הגולה בימי כורש, שהתחילו לבנות את הבית... וכשמת כורש ומלך אחשוורוש והתנשא המן שלא יעסקו אותן שבירושלים בבנין ושלחו בשם אחשוורוש לשרי עבר הנהר לבטלן". ומבואר שם ברש"י על עזרא (ד ט), שכותב השטנה היה שמשי בן המן, ואף המן ובניו לא באו לשושן, אלא כדי להקים לובי למען לא יבנה הבית הגדול והקדוש (יח) חתומה, וצ"מ).

והנה במהלך כל מפגש של אסתר עם המלך, כמין ריטואל קבוע, היא מקבלת מעין מסר מסתורי, לאמר 'עד חצי המלכות'. ואסתר המלכה מבינה, שעדיין לא בשלה השעה, עדיין אין היא יכולה לקבל את המלכות כולה, ולהקים את עיר מלוכה מתוך ההפיכה, כי רק עד חצי המלכות ניתן לה, ולא בית המקדש אשר הוא המלכות כולה (ש"ו ט ז). ואז מגיעה ההזדמנות הגדולה. מתוך דמדומי הקרבות של יום י"ג, ומתוך הכלת הנס של ישועת הניצחון הפלאי, שומעת לפתע אחותנו שבבית המלך קול, המבשר לה ואומר - 'מה שאלתך וינתן לך, ומה בקשתך עוד ותעש', ואילו 'עד חצי המלכות' לא נאמר. ואסתר הצדקת מבינה היטב את גודל השעה, ואינה מתבלבלת לא מתרועעות המלחמה ולא מצהלות הניצחון, והיא עונה בקול צלול - "אם על המלך טוב ינתן גם מחר ליהודים אשר בשושן לעשות כדת היום". וזה, קחו עם ישראל, קחו העם שלי, קיבלתם את הגדולה שבמתנות, הר הבית בידכם לעשות בו כטוב בעיניכם!**.]

רגע, איפה יש כאן בית המקדש, בסך הכול חיסלו איזה שלש מאות מחבלים, מה אתה מתרגש? ועוד יותר קשה, וכי על כל חיסול מקומי של איזה קן טרור מתקנים יום טוב כל-כך נורא

על-מנת להבין את התמונה המלאה, יש לראות את הרקע ההיסטורי, כי בעצם צריך לדעת מה בכלל מחפש מרדכי היהודי בשושן, בירת הממלכה הפרסית, ויותר מזה - מה מנסה גדול הדור להשיג בישיבתו הקבועה בשער המלך, ומי יודע מי עלול להסתובב במקומות כאלו? ובעיקר מצווה ליישב, איך מרדכי נמצא בשושן, אחרי שמפורש בפסוק (סו"א ז ט) שהוא כבר עלה לירושלים על-מנת לבנות את בית המקדש? ותירצו על זה חז"ל (ילקוט תהלים וצ"מ) שהיות וכתוב שם בפסוק (ד ט) - "ובמלכות אחשוורוש בתחלת מלכותו כתבו שטנה על ישיבי יהודה וירושלים", ואויבי היהודים שכנעו את המלך לבטל את הבנין, מצאו היהודים כי אין מתאים ממרדכי הצדיק להיות האיש הנכון במקום הנכון, ולהיות השליח הנאמן לבטל את הגזירה הנוראה. וזה לשונו של הרלב"ג - "מרדכי הוא אשר היה יושב בשער המלך... ואל תתמה איך יצא מירושלים אחר שנכנס שם, כי מפני השטנה שכתבו אחשוורוש... להשבית המלאכה, הוצרכו לצאת משם, להשתדל בכל עז בהשלמת הבנין, אחר שימצאו חן בעיני מלכי פרס". נמצאנו למדים, שהסיבה שבגללה מרדכי ואסתר מסתובבים בשושן, ומרדכי גדול הדור סובל בשערי הפרלמנט הפרסי - כולה אינה אלא משום התקווה שפעמה בלבם, שתמצא ההזדמנות להשיג את האישור המיוחל. לפיכך ברור, שכאשר זיהו הצדיקים הללו את ההזדמנות ההיסטורית להביא לכך שהרודן יהיה חייב להם טובה - סתמו את האף והצילוהו מגורלו המתאים לו, וזאת תוך ניגוד מוחלט לאינטרסים האישיים שלהם, כי כל מה שהם מנסים להשיג כאן אינו אלא כבוד שמים שיתגלה בבנין בית המקדש!

וזו לעומת זה, נצר זדון מזרע עמלק, המן הרשע, פועל בדיוק ההפך (תהלים כ"ב), וזה לשונו הזהב של רש"י על המגילה - "עשרת בני המן -

נפרד מתעודת הזהות של מרדכי, ועוד, שבנגמרא כל אנרות ביאור המגילה מופיעות תחת המשנה של קדושת ירושלים, וכמו שמסכת מגילה מתחילה בכבודם של א"י וירושלים בקביעת מוקפים, כך היא מסיימת (במשנה) בכבודה של ירושלים, ושאסור להזכיר את גנותה, ולכן אסור להפמיר ב'הודע את ירושלים'.

[**] כמבואר שם, שאמירת 'עד חצי המלכות' היא המבטאת את העדר הרשות לבנין ביהמ"ק.

אחד שציווה שלא לעלות, הוא היחיד ומיוחד, שמצווה אותם עכשיו לעלות, וחייב להיות לכך מפתח ברור, עד כדי שאפשר לתבוע אחר כך, ולומר 'סנינא לכר'! אלא ההסבר הוא פשוט מאד, כי באמת ישנן מצוות, כמו ישוב ארץ ישראל, בנין בית המקדש ושאר המצוות המאפיינות את

גאולתן של ישראל, שמחוייבים בהם תמיד, ועל חלקם אפילו יש היתר, ואף חיוב, למסור נפש בכל מיני מצבים, אלא שבעייתים שהקב"ה מראה שאין הוא חפץ בישראל, נאמר חידוש מיוחד שמתחשבים בזה, ולא מעוררים את האהבה עד שתחפץ. אך כשהמלך מראה לכלתו איזה סימן ש'תחפץ', כי מצאה חן בעיניו, אזי אדרבה ואדרבה - כעת המטבע מתהפך לצד השני, ולא רק שעומדות בתוקף חייבן המצוות הרגילות, שכעת סרה מניעתן, אלא יותר מכך - כעת ישנו חידוש, שמתחשבים בסימנים מהקב"ה - הוא בעצמו זה שמתהפך ותובע, וממילא מתחייב במלא התוקף לקום ולעלות בחומה! ואם כן המפתח הוא פשוט מאד, אם אי

אפשר - אז אסור, אך אם אפשר - חייבים, ולכן אם גוי נותן אישור לעלות [וזה הרי נגד הטבע], אז המשמעות הדבר היא שזהו סימן מהקב"ה. ועכשיו אפילו יחזור בו הגוי אלף פעמים - זהו, המלך כבר הראה לי סימן שהדלת שלו פתוחה, עכשיו אני לא רואה אף אחד, הכוני, פצעוני, מי סופר אתכם, המלך מחכה לי, זהו זה, 'דודי שלח ידו מן החור' (שם טו), 'אלך לי אל הר המור ואל גבעת הלבונה' (שם טז), 'כי חולת אהבה אני' (שם טז)!

והיות ובקריאתו של כורש, זיהו מרדכי ואסתר את ה'קול דודי דופק' (שם טו), הם, בניו של מקום, התיצבו באמרם 'הנני', עלו בחומה ואמרו "אני חומה ושדי כמגדלות" (שם טו, ו' וטא) קריאתו (שם): אך סבורים היו עדיין שאין בכוחם

של פורים דמוקפים? הניחא ביום הראשון, ניצול עם ישראל מגורת שמד, וכבונוס עוד טיפלו בשבעים וחמשה אלף אויבי ישראל, הכו אותם מכת חרב לפני מותם, כדי להרבות ייסוריהם, והרג ואבדן (שם טז). אבל ביום השני, מה ההצדקה לקבוע על זה פורים? הרי לא כל יום פורים!

ולא די בזה, אלא שקבעו אותו ליום החשוב יותר, אשר הוא עיקר הפורים [וזה לשונו של הס"ק מרוזין, הובא בעיריין קדישין בליקוטים - "העיקר פורים היא שושן פורים, כי ירושלים מוקף חומה... וקורין המגילה שם בט"ו, וירושלים היא באמצע העולם, לב של כל העולם"], וזה תמוה מאד.

ובכלל צריך להבין, בעצם, איך היה מותר לאסתר לעשות כזאת נקמה בגויים? ומילא ביום הראשון, לא הייתה להם ברירה, כי פשיטא שאיסור שלוש שבועות נדחה מפני פיקוח נפש, אך ביום השני - מה ראתה אסתר לשוב ולסכן את יושבי שושן במלחמה חוזרת עם האויבים? ויתר על כן יש לתמוה על מרדכי ואסתר עצמם, מדוע טרחו בכל כך הרבה טרחות, ויגעו בכל מיני יגיעות,

וכל זה כדי לעלות בחומה, והרי האומות בראשות אחשוורוש אסרו את בנית בית המקדש? ובאמת מצאנו, שעל אותו הדור הוטל חיוב לעלות בחומה, ואדרבה - אלו **שלא עלו** בחומה נתבעים על ידי חז"ל בכל חומרת הדין, וזה לשונם (שם טז) - "אילו ישראל העלו חומה מן הגולה, לא חרב בית המקדש פעם שניה (ועיין רש"י יומא ט: ד"ה סנינא, וז"ל - "סנינא לכו [שונא אתכם] - לכל בני בבל שלא עלו בימי עזרא ומנעו שכינה מלכוא מלשוב לשרות בבית שני" ועיין בכל הסוגיה שם, ובמדרש).

ואם יאמר אדם מנין לי לידע, מתי איסור יש לעלות בחומה, ומתי אדרבה - חיוב ומצווה דווקא להתאמץ בכל עוז ואכן לעלות בחומה? הרי אין כאן שתי רשויות חס ושלום, כי אותו

כשהמלך מראה לכלתו איזה סימן ש'תחפץ', כי מצאה חן בעיניו, אזי אדרבה ואדרבה - כעת המטבע מתהפך לצד השני, ולא רק שעומדות בתוקף חייבן המצוות הרגילות, שכעת סרה מניעתן, אלא יותר מכך - כעת ישנו חידוש, שמתחשבים בסימנים מהקב"ה - הוא בעצמו זה שמתהפך ותובע, ש'אחותיו ולא ארפנו' (שח"ש ג ד), וממילא מתחייב במלא התוקף לקום ולעלות בחומה!

הודיע לעין כל אומים כי יש לו אהובים בעולמו, כשעם ישראל כבר עובר לשלב של התקפה - פה זה כבר לא היתר לבניית בית מקדש, זה כבר נשמע הרבה יותר כמו הזמנה מפורשת לבנות בית את חדר המטות. וכשאסתר המלכה מבקשת לצאת להתקפה, היא יודעת בדיוק למה היא מתכוונת, היא יודעת שעם ישראל בהתקפה. זהו הצד השני של מטבע הקדש, אשר בצדו הראשון חרוטה בזהב תמונתו של הר בית ה', כשהוא נכון בראש כל ההרים. עומדת כאן המלכה אסתר והיא בדמותה של כנסת ישראל העומדת ומבקשת - "אם מצאתי חן בעיניך המלך... ינתן גם מחר". היא מתחננת ומחכה במתח, ואז היא מקבלת תשובה ברורה וחותכת - "ויאמר המלך להעשות כן" (אסתר ט:יג). הם מקבלים אישור מן השמים לתאווה לבבם - רפידת בית אהינו, וכלל ישראל מקבל לתמיד יום טוב עצום ונורא של פורים דמוקפין, יום שכלל ישראל קורא לו 'פורים בירושלים', והנח להם לישראל - אם אינם נביאים, בני נביאים הם!*

משל למה הדבר דומה, לאסתר בעצמה, שקיימים כל מיני מצבים שאי אפשר להיכנס לשם, כמו 'חצר בית המלך הפנימית', שזו פשוט חוצפה להידחף לבית המלך, כי מה אתה עולה בחומה? אבל כל זה נכון, רק עד ש'ויושט המלך לאסתר את שרביט הזהב' (אסתר ט:יג), היות שאחרי ש'מצאתי חן בעיניך המלך' עכשיו מצופה ממך בדיוק ההפך, עכשיו המצופה הוא לבקש "עד חצי המלכות", כמו אמה של מלכות, רות המואביה, שרק אחרי שגלתה כי מצאה חן בעיני שופט ישראל, בועז, באמרה "מדוע מצאתי חן בעיניך להכירני, ואנכי נכריה" (רות ט:י) - רק אז יכלה להעז - "ותבא בלט

לנהוג כמנהג ישראל בתכלית מעלתם, אשר הם השולטים, והם החשובים, ככתוב פעמים רבות - "ואשר חרב גאוותך... ואתה על כמותימו תדרוך" (דברים לג כט), "ידך בערף אויביך" (דברים מט ט), "ומשלת בגוים רבים" (דברים טו טו). מה עשה הקב"ה? כפה עליהם מלחמת אין ברירה, שבה הם קיבלו הוכחה מן שמיא, ש'אשר ישלטו היהודים' (אסתר ט:ט), ואם כן, אם זה אפשרי - זהו סימן ש'מצאתי חן בעיניך המלך' (אסתר ט:ט), אז עכשיו אני כבר לא אמורה להסתפק רק בהגנה, עכשיו אני כבר מבקשת לתקוף - "ינתן גם מחר" (אסתר ט:י). דווקא אחרי אותו יום בו ראו את ישועת אהינו, אותו יום של מלחמה מתוך צער וצום, בו היו מותקפים ומאוימים להשמיד להרוג ולאבד, דווקא אחר שהסתיים אותו יום ב'אשר ישלטו' - אז הם הבינו שהם יכולים להתקדם ליום גבוה בהרבה, יום שהשכינה מלווה בו את ישראל בעת שהם נפרעים מאויביהם, וכנסת ישראל חשה את ה'אשר חרב גאוותך'. זהו יום בו עם ישראל עובר להתקפה, והוא היום שמכוון כנגד ראשון העולים בחומה בעת אשר הכניע תחת רגליו ערים גדולות בצורות בשמים וקדשם בתכלית קדושת ישראל. זהו יום של ערים מוקפות חומה מימות יהושע משרת משה!

אבל אסתר המלכה מכוונת פה למשהו הרבה יותר עמוק! והלא הדברים קל וחומר, ומה כשמענו רשות מגומגמת של איזה גוי, שמענו הם על-ידו את משק קריאתו של שוכן ירושלים, קורא אליהם באומרו 'אהבתי אתכם' (אסתר מלאכי ט:ט), והם רצו אחריו בארץ לא זרועה - עכשיו, אחר שראו כל אפסי ארץ את ישועת אהינו, והוא

[*] ואכן התקנה של מוקפות כל עצמה לא הייתה אלא מפני כבודם של א"י וירושלים, וז"ל מרן הב"י מרא דארעא דישראל בסיון תרפח כאשר הוא מבאר את חובי יום ט"ו - "ראו חכמים שבאותו הדרור לעשות זכר לארץ ישראל בנס זה, וכדאמרין בפרק בתרא דראש השנה דאית לן למועבד זכר למקדש". נמצא, שכל מהותו של היום הזה הוא יום של 'זכר למקדש', ומפליא לגלות, שכל הנדונים ההלכתיים של היום הזה דומים להפליא לתוכן הרוחני שלו. הנידון הוא אם 'לו חומה' או 'לא חומה', באמת הגמרא כמגילה ב"ד י. י: "כאשר היא דנה על קדושת ירושלים בחורבנה, היא דנה במונחים של 'חומה', ולבסוף היא מסיקה מהפסוק בבתי ערי חומה "וקם הבית אשר בעיר אשר לא חומה", וכלשונו של רש"י בחומש - "לו קרינן, אמרו רז"ל: אף-על-פי שאין לו עכשיו, הואיל והיתה לו קודם לכן". ומדהים הדבר, שהקרינן של חז"ל שמלמד על ירושלים - "אשר לו חומה" - עולה בנימטריה מרויקת 'ירושלים'.

לא נאמר, ואנו נאחזנו ולא נרפנו, עד שיקיים לנו "וקם הבית אשר בעיר אשר לא חומה" (ויקרא כ"ב, ו), ואתה ה' אלהים תהיה לה "לחומת אש סביב" (זכריה ג' טו). רבונו של עולם, שוכן ירושלים, הלא עירך עיר מלוכה, שרתי בגוים (פסוק ט"ו), ואיה מנותיה הראויות לבא עמה מבית המלך, והרי השולח לעשיר מתנה הראויה לעני, לא יצא ידי חובתו (ראה ירושלמי מגילה פ"א סוף ט"ד), שלא לה אורך ואמיתך, כי מצפה לך עירך העניה, ושכרת ולא מיין (ישעיה נ"א כ"ג) ועיניהם של עניים נשואות למקרא מגילה (תוספתא מגילה פ"א ס"ד, הובא ברי"ף דף ט"ו:), והלא עניי עירך קודמין (בבא מציעא ט"א), על אחת כמה עירך העניה עצמה, והאר פניך על מקדשך השמם, והמחולל בידי זרעם של המן ובניו, ואנו נענה ונאמר - "אני חומה ושדי כמגדלות".

כי מי יודע אם לעת כזאת הגענו למלכות.

ותגל מרגלתיו ותשכב" (פס' ג' ז). ואף אביהם של נביאים, רק אחרי שהוא מקדים ש"אתה אמרת ידעתך בשם, וגם מצאת חן בעיני" (שמות לג' ט), יכל לבקש "בלכתך עמנו ונפלינו אני ועמך" (פס' טו). זאת, כי אחרי שהמלך מראה לך סימן, כי מצאת חן בעיניו, אז מה שקודם היה חוצפה - עכשיו יהיה חוצפה אם לא תבקש.

ואנו, בני הדור אשר הביאנו המלך הצרותיו, להלך במשעולי ארמונותיו, וכל דורות ישראל קדושים נושאים אלינו עיניהם, באמרם "אחות יש לנו בבית המלך" (מגילה טו:), "אחות לנו קטנה ושדים אין לה" (פס' ט"ז ט"ח), אך מהלכת בחצר גינת ביתו, בבית המלך, מלך מלכי המלכים, ומה שלנגד עיניה, זה רק טרדות ה'אחשורוש' המושל עליה. ואנו עצמנו בכלל חיים במחשבה של "ואני לא נקראתי לבוא אל המלך".

הבה, נשמע את זעקתו של איש ירושלים, הזועק אלינו להשתדל בכל עוז בהשלמת הבנין - "ומי יודע אם לעת כזאת הגעת למלכות" (ספ"ט ד' יד) - אולי מה שעובר עלינו עכשיו, זו הסיבה שאנחנו כאן, "כי אם החרש תחרישי בעת הזאת, רווח והצללה יעמד ליהודים ממקום אחר" (פס') - לאמר לנו ולצוות עלינו לבוא אל המלך, ליפול לפני הדום רגליו, ולהתחנן מלפניו - "מדוע מצאתי חן מלפניך, ואני נכריה?". "ועתה אם נא מצאתי חן בעינך, וראה כי עמך הגוי הזה" (ראה שמות לג' יג), "אם מצאתי חן בעינך המלך" אז "תנתן לי נפשי בשאלתי, ועמי בבקשתי" (ספ"ט ז' ט), "ופרשת כנפך על אמתך, כי גואל אתה" (רות ג' ט), "ובמה יודע איפה כי מצאתי חן בעינך אני ועמך, הלא בלכתך עמנו", ותנתן גם 'מחר' ליהודים, לקיים את מצות העשה מדברי קבלה - "אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם", והשמיענו ה' אלהינו בחגה של ירושלים את אותה בת קול הקוראת ואומרת - "מה שאלתך וינתן לך, ומה בקשתך עוד ותעש", ואילו "עד חצי המלכות"

בהקשרי בית יהודי ישנם חמישה קולות
אחד: מותן הקב"ה
שני: שאנו מותן קול חמישי
(המשפחה של פאלמנה)

מומלץ
לחוננו
מזכרת

מה חשיבותו הגדולה של הקול החמישי?
מדוע בשבע הברכות מוזכר קול החמישי חדש?
כיצד נוכח לתת לחתן ולכלה שבע ברכות?

על כך ועוד
בחוברת: קול החמישי
לחנן ונת שמחת ונת נחלה
באוצר החידות לנו

כולל ברכות המזון לנישואין (ע"פ מוסדו-אשכנז)
ובאור קצר לכל ברכת עם מפורטים וחדשים.

מתנה לכל קונח
חוברת - באור חידה לשבע ברכות

אפשרות להסבעה

לפרטים: 055-678-56-47

קבלת התורה של דורנו

הרב שמואל קרלינסקי

מתן תורה - של אהבה

כדי להבין את תקפיד דורנו, נתבונן בחג הפורים, שהוא גם יום קבלת התורה מעין חג השבועות. כמו שנאמר בגמ' (שבת 97 פס.) - "ויתיצבו בתחתית ההר, אמר רב אבדימי בר חמא בר חסא: מלמד שכפה הקדוש ברוך הוא עליהם את ההר כגיגית, ואמר להם: אם אתם מקבלים התורה - מוטב, ואם לאו - שם תהא קבורתכם. אמר רבא: אף על פי כן, הדרר קבלוה בימי אחשורוש. דכתיב קימו וקבלו היהודים, קיימו מה שקיבלו כבר".

כתב הגאון ר' יוסף ענגיל בגליוני הש"ס על הגמ' (מגילה פז:) בה דרשו חז"ל: "אורה זו תורה" - יש לבאר הדברים עפ"י המבואר דהדר קבלוה בימי אחשורוש. א"כ שפיר היה בפורים בחינת קבלת התורה ושפיר: ליהודים היתה אורה - זו תורה. מוסיף הגר"י ענגיל ז"ל: "בזה מובן לשון הבה"א (ב"מ מג"א) שכתב חז"ל: "ועדיף יום פורים כיום שניתנה בו תורה" ע"כ. והוא דבר נפלא.

איתא בשפת אמת (תניחא): "אסרו חג בעבותים עד קרנות המזבח שמכל חג יוצא חג. מן סוכות - חנוכה. מן שבועות - פורים הדר קבלוהו. ומן פסח - יהיה לעתיד יום טוב, כדכתיב 'כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות'. לכן פורים שהוא משבועות הוא יום אחד, וחנוכה שהוא מסוכות הוא ח' ימים".

הבדל גדול יש בין קבלת התורה של שבועות לקבלת התורה של פורים, בעוד שבשבועות קבלת התורה היתה מיראה, שכפה עליהם הר כגיגית - שקבלוה באונס, בפורים היתה קבלת התורה מאהבה ובשמחה כדברי הגמרא: "הדר קבלוה בימי אחשורוש", ומסביר רש"י: "מאהבת הנס שנעשה להם".

אי"ו זה היה היום

כל שנה בקריאת המגילה, אני חושב לעצמי מה היה קורה אילו זה התרחש היום? כיצד היו מגיבים כלי התקשורת להחלטת הכנסת "להיות קל איש שרר בביתו ומדבר כלשון עמו" (ספ"ט ב) הבעל הוא המחליט הבלעדי בבית, כולם כפופים ומשועבדים לרצונו. ספק אם זה היה צריך להגיע לבג"צ בשביל להתבטל, אולי כבר היועץ המשפטי לענייני... היה מבטל את ההחלטה מחמת...

מאה ושמונים מעלות מאתנו, מתארת הגמרא כיצד הגיבור כלי התקשורת להחלטה זו בזמן אחשורוש. כך נאמר בגמ' (מגילה 97 פס.) - "אמרי: מאי האי דשדיר לן להיות כל איש שרר בביתו? פשיטא! אפילו קרחה בביתיה פרדשכא ליהוי!". מבאר רש"י - אומרים האומות: מה זה ששלח לומר לנו להיות כל איש שורר בביתו [הוי זה דבר ברור ומובן] שאף הגרדן [אדם כוזב ושל] שורר בביתו.

אנו רואים עולם הפוך, מה שהיה פעם מובן מאליו, ושוטה היה נחשב מי שבכלל הציע הצעה כזאת לסדר, הרי בימינו התהפכו היצירות. ברור לאנשים, שהיום לא מנהיגים את הבית במידת היראה, אין מלך ואין שלטון, הכל בבחירה חופשית, הכול מאהבה.

דבר זה בא ללמד אותנו רבות על התפקיד שלנו בדור הזה. לא ניתן לעשות 'העתק הדבק' מדורות הקודמים, ולומר 'כזה ראה וקדש'. כאן בארץ ישראל יש לנו תפקיד מיוחד המיועד לנו, הדרר עליו נאמר הפסוק (תהלים קב יט): "תפקת זאת לדור אחרון ועם נבדל יהלל י-ה" (ש"ס צדש"ו).

לבכך". א. עצם ידיעת הדברים בשכל. ב. דרך עבודה לקרב את ידיעות השכל אל הלב. מהי הדרך להחדיר את הדברים ללב? א. חזרה על הדברים פעמים רבות. ב. התפעלות.

כדי שיחדרו הדברים ללב למשך דורות

רבים, צריך תחילה קולות וברקים על-מנת להשפיע על הלב, ואז זכו שנכנסו הדברים לתוככי ליבם. וכדברי הפסוק (דברים פ"ד, ט-י): "וְרַק הַשְּׁמַר לָךְ וְשָׁמַר נִפְשֶׁךָ מְאֹד פֶּן תִּשְׁכַּח אֶת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר רָאוּ עֵינֶיךָ וּפֶן יִסְוּרוּ מִלְּבָבְךָ כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ וְהוֹדַעְתָּם לְבִנְיָךְ וְלִבְנֵי בְנֶיךָ... אֲשֶׁר יִלְמְדוּן לִירְאָה אֹתִי כָּל הַיָּמִים אֲשֶׁר הֵם חַיִּים עַל הָאָדָמָה וְאֵת בְּנֵיהֶם יִלְמְדוּן". למדנו, שמצווה לזכור את כל הקולות שראו בעיניהם נרואים את הקולות, כי על ידי זה תהיה יראת שמים לדורות, וכדברי הרמב"ן שם: "כי השם עשה המעמד ההוא כדי שתלמדו ליראה אותו כל הימים ואת בניכם תלמדון לדורות עולם, אם כן עשו אתם ככה ואל תשכחו אותו".

ארבעת הקולות הראשונים

במתן תורה היו אמצעי בשביל הקול החמישי - קולו של משה האומר את עשרת הדיברות - משה ידבר והאֱלֹהִים יעֲנֶנּוּ בקול. ארבעת הקולות הראשונים הכניסו יראת שמים עצומה, כדי שיכנסו דברי ה' נהקול החמישין ללבבות.

מטרת הקולות בנאוֹלָה

נאמר בנבואה (ירמיהו ל): "כֹּה אָמַר ה' עוֹד יִשְׁמַע בְּמִקְוֹם הַזֶּה... קוֹל שְׁשׁוֹן וְקוֹל שְׂמֻחָה קוֹל חֲתָן וְקוֹל פְּלָה קוֹל אֲמָרִים הוֹדוּ אֵת ה' צָבָּ-אוֹת פִּי טוֹב ה' פִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ מְבֹאִים תוֹדָה בֵּית ה' פִּי אָשִׁיב אֶת שְׂבוֹת הָאָרֶץ כְּפָרְאֲשָׁנָה אָמַר ה'".

אותו הבדל אנו מוצאים גם בין הדורות הקודמים, לבין דורנו - דורו של משיח. בעוד בדורות הקודמים היתה עיקר העבודה מיראה, הרי עיקר העבודה שלנו בימינו, דורו של משיח, היא אהבה, שמחה והודיה, כמו שנראה לקמן מהמקורות.

חמשה קולות

אמרו בגמ' (פסחים ו): "אמר רבי חלבו אמר רב הונא: כל הנהנה מסעודת חתן ואינו משמחו עובר בחמשה קולות, שנאמר: 'קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה קול אומרים הודו את ה' צב-אות'. ואם משמחו מה שכרו? אמר רבי יהושע בן לוי: זוכה לתורה שנתנה בחמשה קולות".

וכן נאמר במתן תורה (שמות פ"ד ט): "וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בְּהֵיטֵב הַבֶּקֶר וַיְהִי קוֹלֵת וַיִּבְרָקִים וַיַּעֲנֶן כְּבֹד עַל הָהָר וְקוֹל שִׁפְרֵי חֲזָק מְאֹד וַיִּחְרַד כָּל הָעָם אֲשֶׁר בְּמַחֲנֵה... וַיְהִי קוֹל הַשִּׁפְרֵי הוֹלֵךְ וְחֲזָק מְאֹד מִשֶּׁה יִדְבַר וַהֲלֹאִים יַעֲנֶנּוּ בְּקוֹל".

רבים מגדולי המפרשים התקשו להבין מה הקשר בין קולות השמחה בחתונה למתן תורה? היכן יש בחתונה קולות וברקים וקול שופר חזק מאוד? גמרא זו מהווה כר נרחב לכל הדרשנים הנפלאים שבשבע ברכות, ואין הקב"ה מקפח שכרה של דרשה נאה. ובכל זאת אנו רוצים להבין גמרא זו כראוי ולהוציא ממנה הלכה למעשה לצורת עבודת ה' בדורנו.

מטרת הקולות במתן תורה

מה היתה מטרת הקולות במתן תורה? מבאר השפתי חיים (שמות עמוד ר"ג): ישנם שני חלקים ברכישת דברי תורה: "ידיעת היום והשבות אל

והמטיב. רק הבדל אחד מהותי יש, והוא שבעוד שבמעמד הר סיני נעשה הכול על ידי יראה עצומה, בגאולה הכול נעשה על ידי שמחה ואהבה עצומים.

יראה מול אהבה

הזוהר הקדוש (במדבר קיח.) שואל על סתירה בין הפסוקים "עבדו את ה' ביראה" (תכליס 3 ב) לבין הפסוק "עבדו את ה' בשמחה" (שם ק 3). ומתוך הזוהר, שבארץ ישראל צריכים לעבוד את ה' בשמחה, כמו שאמרו שם: "שִׁמְחוּ אֶת יְרוּשָׁלַם וְגִילוּ בָּהּ כֹּל אֲהִיבָהּ, שִׁישׁוּ אֶתְּהָ מְשׁוֹשׁ כֹּל הַמִּתְאַבְּלִים עָלֶיהָ. מְשׁוֹם שֶׁחֲדוּהָ לֹא נִמְצְאוּ אֵלָּא בְּזִמְן שִׁישְׁרָאֵל עוֹמְדִים בְּאַרְצָה הַקְּדוּשָׁה, שֶׁשָׁם מִתְבַּרְתָּ אִשָּׁה בְּבַעֲלָהּ" [התעוררות האהבה העליונה - המחברת בין הקב"ה לכנסת ישראל], וְאָז זוּהִי שִׁמְחַת הַכֹּל, הַשִּׁמְחָה שֶׁלְמַעַל וְשֶׁלְמַטָּה".

קולות הגאולה מביאים לידי אהבה ושמחה בה', כנאמר: "קול צפיק נשאו קול יחדו רננו פי עין בעין ראו בשוכה ה' ציון. פצחו רננו יחדו חרבות ירושלים פי נחם ה' עמו גאל ירושלים" (ישעי' 66).

שבועות ופורים - גלות וגאולה

החילוק בין פורים לשבועות, אם כן, נעוץ בכך שבפורים מתבטאת קבלת התורה מיראה ואילו בשבועות מתבטאת קבלת התורה מאהבה, וחילוק זה מהווה את החילוק וההבדל בין דורנו - דור הגאולה - לדורות הקודמים. בעוד שבחז"ל היתה עיקר עבודת ה' מיראה, כיום בארץ ישראל צריכה העבודה להיעשות מתוך שמחה ואהבה [את הדרך הנפלאה לכך בדורנו ניתן לראות בספר שבהפצתנו "שערי אהבה"].

אותה אהבת הנס של פורים, שגרמה לקבלת התורה מאהבה, צריכה לגרום לנו - הדור שרואה ניסים ונפלאות מול עיניו - לקבלת

נבואה זו עוסקת בגאולה. רבותינו בגמרא (ברכות ו:) למדו שפסוק זה עוסק גם בנישואין, שכן בשמחת חתן וכלה ניתן להרגיש את אור הגאולה. שמחת חתן וכלה ושמחת ארץ ישראל בבניינה - דבר אחד הם [הארכנו בזה במאמרים קודמים, ובחוכרת שהוצאנו "הקול החמישי" - ההודיה בנישואין, ניתן לקבלם במייל 8436092@gmail.com].

הגמרא אומרת שמי שאינו משמח חתן וכלה 'עובר בחמשה קולות'. המפרשים מאוד התקשו - החמשה קולות הם ברכה שברך ה' את ישראל ולא מצווה, ולא מובן לפיכך מהו לשון 'עובר' (פי' הש"י).

במשנתו של האדמו"ר בעל ישמח ישראל [מאלכסנדרן זצ"ל די"ע (פי' תרומה אות ח) מצאנו בזה דברים נפלאים ביותר, וז"ל:

"הארבעה קולות הראשונים, קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה, זה נותן הקב"ה באתערותא דלעילא, היינו שהוא ברחמיו קורא הדורות מראש ומכריז בת פלוני לפלוני ומזווג זיווגים ונעשה קול חתן וקול כלה קול ששון וקול שמחה, אולם עיקר המכוון מכל זה הוא שיתעורר בנו אח"כ התעוררות וניצוץ אש לעורר חיבת הקודש מצידנו ולהעלות נחת רוח לשבח ולהודות לה' צב-אות, וזהו הקול החמישי - 'קול אומרים הודו את ה' צב-אות'.

וזהו שאמרו 'כל הנהנה מסעודת חתן ואינו משמחו', היינו שהיה מקבל השפע מלמעלה אך שאינו משמחו [להקב"ה] בחזרה, להעלות נחת רוח לפניו ית' מידנו, הריהו מזלול בחמשה קולות, כי עיקר השמחה מסעודת חתן הוא לקול החמישי, דהיינו שיתעורר בחזרה שפע התעוררות להודות לה' צב-אות".

נמצאנו למדים, כי מטרת הקולות בגאולה היא לעורר את בני ישראל להודות לה' יתברך. כשם שבמעמד הר סיני היתה מטרת הקולות מכוננת בשביל הקול החמישי, כך גם מטרת הקולות בגאולה נועדה בשביל הקול החמישי - כדי שנתעורר להודות ולהלל לאבינו הטוב

עיונים בדרכי העבודה

הרב אליהו ברים

[פרק יח]

לדעת כמה הוא גבול היכולת שלנו. אך כשניסיתי להגדיר בעצמי בנושאים ממוקדים מה הוא הגבול - שם נתקלתי בקושי אותו אני רוצה לברר.

- **"בשמחה.** אך אני מבין שלא נעבור עכשיו לשאלה שהשארנו, מה לגבי מי שרשלנותו גרמה לו להיות במצב שבו יכולותיו נמוכות. גם זו לטובה, כי לצערי נילאץ לקצר היום את השיחה, כך שיתכן שלא נוכל בלאו הכי לברר את הנושא ההוא עד תומו. אם כן אפוא, סכם נא את מה שביררנו בשיחה הקודמת ושאל את השאלה הנשאלת."

"ביררנו שיש גבול ליכולתו של האדם, וראינו שאדם שעושה יותר מיכולתו וקופץ לעשיית מעשים שאינם מותאמים לרצונו הפנימי, לא תהיה לו סייעתא דשמיא והוא יפול מהמקום אליו ניסה לקפוץ. הגדרת שהסימן לדעת שאדם

"עברו עברו בשערים פנו דרך העם סלֹו סלֹו המסלֹה סקלֹו מאַבן הַרִימו נס על העמים."
(ישעיהו סז א')

"שבעה שמות יש לו לַיִצה"ר... ישעיהו קראו מכשול, שנאמר (ס ז): 'וְאָמַר סלֹו סלֹו פִּנּו דְרָךְ הַרִימו מְכַשׁוֹל מִדְרָךְ עַמִּי', יחזקאל קראו אבן..."
(סוכה נג.)

- **"שלום** בן-ציון! מה מתחדש?"

"או, שלום ר' אליהו. ממשיכים היום או עוברים לנושא חדש?"

- **"לא** יודע... תגיד אתה! מיצינו את הנושא או שיש מה להוסיף? ובעיקר, ניסית לראות איך זה מתישם בשטח? איך זה משפיע עליך?"

"אפשר לומר שבאופן כללי הברור הזה השפיע עלי לטובה, מעצם הידיעה שיש דרך

המשך קבלת התורה של דורנו

באחת השיחות אמר: "חביב עלי מאוד לפרסם את חסדי ה' איך שעם ישראל קיים, ואיך שהתורה קימת. כשלא מתבוננים זה יכול להיראות כמובן מאיליו, יש לנו מצווה להתבונן ולראות את חסדי ה' ולספר את חסדיו" (עבודת הימים הנוראים במשנתו של המשגיח).

נודה לאגודת 'קדושת ציון' שדואגת לחזק את בני התורה להתבוננות בכל החסדים הנפלאים שנתן, נותן ויתן לנו ה' ולקיים 'בואו שערי בתודה חצרותיו בתהילה... כי טוב ה' לעולם חסדו' (תהלים ק ז-ט).

ניתן לשלוח הערות לדוא"ל: @8436092

gmail.com

התורה מאהבה. וכן מסופר על הגה"צ רבי דב יפה זצ"ל המשגיח של ישיבת כפר חסידים - המשגיח היה חי ומדבר תמיד על חסדי ה' עלינו כאן בארץ ישראל, הוא היה חוזר מאות פעמים בהתרגשות גדולה על הנס הגדול שעם ישראל חי וקיים והתורה פורחת! "אתם יודעים כמה למדו בישיבות לפני המלחמה קודם שנחרבו מבצרי התורה באירופה? אלף חמש מאות בחורים... והיום ברוך ה' רק במיר לבד ישנם שבעת אלפים". כל פעם הוא מספר זאת בהתרגשות כאילו הוא אומר זאת בפעם הראשונה... והיו הזדמנויות שחזר על כך שוב ושוב מחדש והיו שואלים אותו - מדוע המשגיח חוזר על כך כל כך הרבה פעמים? והיה עונה בכזו ערגה - **"אני מאוד אוהב לספר את חסדי ה'..."**

- "יפה מאוד. שאלות מצוינות. יש עוד שאלה, או שנפנה לכירור?"

"כן. שאלה מצחיקה אולי. המטרה שלך בשיחה הקודמת הייתה להוריד ממני את הלחץ. זה אמנם עזר, אך כדי להוריד את הלחץ, גרמת לחץ מצד שני... לחץ שמא אני עושה 'בלי ישוב הדעת' וקופץ וגורם לעצמי ליפול חלילה. בקיצור, אני לחוץ מלהיות לחוץ... כך שנמצאת המלחמה אלי פנים ואחור. לעשות קצת כדי לא להילחץ - אולי זה לא מספיק, לעשות יותר כדי להיות בטוח - אולי זה יותר מיד... אני מקווה שאתה לא נלחץ שמא גרמת לי ל'נריום'..."

- "בסדר... ניכנס בעז"ה לברר את העניין, כדי שתהיה רגוע..."

"רגע, עוד שאלה. בכלל, איך אפשר שלא להילחץ כאשר ישנם כל כך הרבה תחומים בהם צריך להשקיע! כל כך הרבה נושאים בהם חובה להצליח!"

"טוב... שאלות טובות. אך מהיכן נתחיל?... נענה בעז"ה תשובה כללית שתתאים לכל השאלות יחד. שאלת איך תוכל לדעת האם אתה באמת נלחץ, או שרק אתה חושב שאתה נלחץ ובאמת היצר והעצלות גורמים שכך תרגיש. וכן איך תוכל לדעת האם אתה עושה את המוטל עליך כאשר אינך בסף הלחץ אלא במקום שאינו מלחץ, אך אולי יש עוד מה להתקדם בו. ואיך אפשר שלא להילחץ מכל הדינים יחד, ועוד שגם להילחץ אסור... בסדר. ראשית, אתה בהחלט צודק. יש עצלות ויש יצר הרע, והוא בהחלט מנסה לפגוע בעבודה שלנו. אך כמו שכבר דיברנו בעבר, עיקר המלחמה ביצר אינה ב'כוח', אלא בתחבולה. כי הוא עצמו 'איש מלחמה מלומד בערמימות ואי אפשר להמלט ממנו אלא בחכמה רבה'. והחכמה היא לנסות להבין את הצעד הבא שלו. לעיתים הוא מפתח בעצלות, לעיתים להיפך - הוא דוחף

אינו מוכן למדרגה אליה הוא מנסה להגיע הוא האם הוא שמח ושליו במקומו או שהוא לחוץ וחסר ישוב הדעת. דרך אגב הגדרת מה בין 'שאיפה' ל'ציפייה', שאיפה אינה גורמת ללחץ ואילו ציפייה עלולה להזיק אם היא מוגזמת.

וכי אין עצלות?

ובכן. כפי שאמרתי, עצם הידיעה שמה שמלחץ אותי הוא מחוץ למחויבות שלי כעת, אכן הועילה להקל מעלי את הלחץ התמידי שמא אני לא עושה מה שה' רוצה ממני. כי מה שגורם לי ללחץ - לא מתאים לי עכשיו. אלא שכאן עלתה לי השאלה. בכל דבריי היחס הוא כאילו אין יצר הרע בעולם... כאילו אין עצלות! וכאשר ניסיתי להגדיר לי את 'רף הלחץ' שלי, ראיתי שמה שאתה אומר בעצם לא פותר שום דבר!

הרי כמו שהרחיב רבות מאוד המסילת ישרים (פיק"ט), 'אין היראה גורמת לו שיתעצל אלא העצלה גורמת לו שיתירא'... וכך גם כאן, יתכן מאוד שאני אכן יכול והסיבה שאני נלחץ היא העצלות! ובאמת לא יקרה שום נזק אם אעשה קצת יותר גם כשאני חושב שאני נלחץ מזה. בנוסף, אמנם ישנם תחומים בהם אני יודע שאני קרוב לרף הלחץ שלי, ובהם אני יכול לדעת שלא להתקדם עוד. אך ישנם גם תחומים בהם יתכן שיש לי עוד הרבה דרך עד לרף העליון. אני צריך לוודא שבכל תחום אני 'כמעט נלחץ' ושם לעצור? חוץ מזה, רציתי לשאול איך המהלך שלך מסתדר עם מה שאומר הרמב"ם, שמי שלקוי במידה רעה עליו להטות עד הקצה השני כדי להתאזן. זו בפירוש הוראה לקפוץ! ובדומה לזה גם מה שידוע כמדומה לי מספר החינוך - 'אחרי המעשים נמשכים הלבבות'. זו הוראה לעשות מעשים, והמעשים עצמם יגרמו ללב להצטרף, ולא צריך דווקא 'רצון פנימי' וכו'."

יש לו פקפוק, אולי הוא טועה. הרמח"ל מזכיר פעמים רבות בספריו את העיקרון, ולפיו ה' נתן לאדם שכל כדי לכלכל את מעשיו בתבונה. נכון, אמנם, שאדם קרוב לטעות, ולכן אסור לו לפעול 'בלתי ישוב הדעת', ולהקל ללא חקירות ובדיקות רבות. אך אם הוא חקר כראוי, כפי הכלים אותם נתן לו ה', ובלי רשלנות, מתוך רצון אמיתי לעשות את הטוב והישר בעיני ה' - אינו צריך לחשוש בכל רגע, אולי הוא טעה. אלו ההגדרות שהוא נותן במשקל החסידות. אנחנו אמנם לא ברמה הזו, ולכן גם איננו נדרשים לכזו נקיז, כי אם לא נסמוך על עצמנו עד שנתקדם, לעולם לא נתקדם... וזה וודאי מעצות היצר ומרמותיו... ואכן חלק מהבידור הוא להתייעץ בחכמים ולשמוע את דעתם."

"יפה. ואיך עולה מכאן תשובה לשאר השאלות?"

- "נדבר על העצלות. יתכן שאתה אכן נלחץ מחמת עצלות, ויודע תעלומות יודע שאתה יכול קצת יותר. אך מה עליך לעשות? ניקח כדוגמא נושא של קימה בבוקר. זהו נושא מובהק לכאורה של עצלות. נניח שבדקת היטב כמה שינה אתה צריך, ו'לפי הספר' אתה ישן מספיק. אך מה לעשות? אתה מרגיש שקשה לך לקום, ושאתה תאלץ את עצמך תהיה לחוץ ועצבני. וכעת אתה חושש שהעצלות גורמת שתהיה לחוץ, ולא צורך אמיתי. ומה בכך? הרי מכל מקום תהיה לחוץ! זה יפגע בהתקדמות שלך בכל מקרה! מה שעליך לעשות, כפי שמרחיב המס"י לכל אורך מדרגת הזריזות, הוא לפתח רצון לקום! בין אם על ידי הבנה של גנות וחוסר הכדאיות של העצלות, כמבואר בפרק ו', או על ידי הבערת 'חפץ הלב ותשוקת הנשמה', כמבואר בפרק ז' וח'. מכל מקום לא מדובר על מעשים שלא מתאימים לפנימיות. גם התגברות על העצלה היא על ידי הגברת הרצון שלא להתעצל!"

למאמץ עד כדי התשה. אם כן, כיצד ניתן לדעת האם הרצון להתקדם הוא חיובי והרצון לנוח הוא שלילי או להיפך? הכלל הוא שהיצר מנסה לעכב אותנו מהתקדמות. ולכן, כל מה שבסופו של דבר מקדם אותנו - הוא מצד הטוב, ומה שמעכב אותנו הוא מצד היצר. זהו המדרד."

"זהו!"

אדם שאולץ לפעול פעולה שאינו רוצה בה - לא רק שהוא לא מתעורר לאהוב את המעשה, אלא להיפך! הוא מפתח שנאה וריחוק כלפיו!

אם יודרו ברצונו, כלומר בתחלשתו, ולא באילוץ, אז תיוולד בו השמחה הפנימית וכו' מכוח מה שהוא מתלחט בתנועתו ברצון

- "בן! זה הכלל. יוצא מזה בפרט, שאם יש תחום בו אתה לא מתקדם כראוי - זו עלולה להיות עצלות. אך אם אתה אכן מתקדם, אלא שאולי יש עוד מקום להתקדם יותר, עליך לבדוק את ההתקדמות במכלול התחומים שלפניך. וכאן אנחנו נוגעים בשאלה האחרונה שלך. עבודת ה' היא מכלול של תחומים רבים. וכפי שמרחיב המס"י בפרק 'במשקל החסידות' (ז). יש מקרים בהם מעשה שבעיקרו חיובי, בפועל מתוך ההקשר המסוים הכללי יוצר נזק, ולכן יש להימנע ממנו. לכן, אם אתה מתהלך בנחת בתחום מסוים, תבדוק האם אתה יכול להוסיף בו בקלות. אך אם נראה לך שהוספה בו תפגע בהתקדמות הכללית שלך בשאר התחומים, אפילו אם בתחום הזה יש מה לשפר, לא עליך המלאכה לגמור. אתה ממוקד בהתקדמות, ותהיה לך סייעתא דשמיא."

"אתה יותר מדי מקל!"

"אתה יותר מדי מקל! הרי המס"י מזהיר: 'כל קולא צריכה בדיקה... כי קרוב הדבר שתהיה מעצת היצר! וצריך חקירות ודרישות רבות כדי להקל!'"

- "אתה צודק. אך מאידך הוא כותב דבר מעניין: 'ואם אחר כל אלה תצדק, וודאי שהיא טובה'. למה וודאי? אולי היא טובה ואולי בכל זאת האדם טעה או התבלבל מעצת היצר ומרמותיו! אני חושב שהרמח"ל כתב כך בכוונה. כדי שאדם לא יגיע למצב שבו על כל מעשה והחלטה שלו

רצון פנימי או תנועה היציגנית?

"אני לא מבין איך זה מסתדר עם הרמב"ם והחינוך!"

- **"נתחיל מהחינוך. מס"י מביא את העיקרון הזה בפרק שלנו (ו). הוא מכנה אותו 'התנועה היציגנית מעוררת הפנימית'. נתחיל בשאלה המציאותית, בפועל לא רק שלא תמיד העיקרון הזה פועל, אלא לעיתים רבות להיפך! הוא מזיק! אדם שאולץ לפעול פעולה שאינו רוצה בה - לא רק שהוא לא מתעורר לאהוב את המעשה, אלא להיפך! הוא מפתח שנאה וריחוק כלפיו! התשובה רמוזה בדברי המס"י. תראה את הלשונות בפנים. מבואר שם, שיש צורך ב**רצון להתעורר**: רצון מסוים לפעול את הפעולה שהוא מאמין בה, אם כי החמדה לא לזהות בו **כראוי**. אם יזדרז **ברצונו**, כלומר בהחלטתו, ולא באילון, 'או תיוולד בו השמחה הפנימית וכו' מכוח מה שהוא מתלהב בתנועתו **ברצונו**'. וכך היא כל דרך המס"י - תחילה ליישב את הדברים על הלב, ואח"כ לפעול מעשים ונעיין היטב בדברי החינוך מצוה ט"ז, בחילוק שבין רשע שעושה מעשים טובים, שם צריך 'שערה רוח', לבין צדיק העוסק בדברי דפי, שם ימשך אחר התאוה הטבעית ואין צורך ב'הערת רוח'. והן הן הדברים]. ולגבי דברי הרמב"ם שהבאת, האופן בו הבנת את הדברים הוא טעות נפוצה. ראשית, שהרי את ההדרכה הזו כותב גם הגר"א, וכמו שראינו, הוא מורה באופן מוחלט שלא לקפוץ (עין צביאורו למשל ד' ט"ו). שנית, תראה ברמב"ם בפנים (דעות פ"ב כ"ה-כ"ג). הוא מדרוך, שעל הלוקה במידותיו ללכת אצל החכמים שילמדו אותו את הדעות הישרות ואח"כ עליו ללכת בדרך הטובה עד לקצה השני. אך אין זה אומר שעליו לקפוץ אל הקצה השני. ילך לאט לאט, אך לא יעצור בדרך האמצע ככל אדם, כמבואר בפרק א' ה"ז, אלא עליו להקצין, כדי שלא יחזור למקום המעוות בו היה (ראה סגן שלמה ח' א)**

- **"למעשה עליך לערוך חשבון שמקיף את כל תחומי העבודה שלך, ולערוך בו סדר עדיפויות. לפי סדר זה תמקד בנושאים העומדים לפניך בחלוקה הגונה של הכוחות והמשאבים העומדים לרשותך, בלי לחץ! במקרה שאתה נתקל בתחום בו אתה לא מצליח להתקדם כראוי, אם אתה סבור שיש בכך בסיס של רצון פנימי, אלא שאין החמדה בוערת כראוי - תוכל לנסות לעורר את התנועה הפנימית על ידי מעשים היציגניים. אך אם זה גורם לך ללחץ ואתה לא רואה שלבך נמשך אחר הפעולות, עליך לברר את הנקודות שמפריעות לך ולפתח את הרצון הפנימי."**

"טוב, יש עוד מעכבים לפני שאוכל לעשות את החשבון המקיף."

- **"אתה בטוח? אולי זו עצלות? ... אני לא מתכוון ברצינות... אך באמת, תנסה לראות, אולי אחר כל הבריורים האלו כבר תצליח לעשות חשבון המעשים. אתה רוצה לסכם?"**

"זהו? מוכרחים לסיים? נראה לי שאין צורך בסיכום אחר הסיכום שעשית. גם השיחה היתה יותר קצרה."

- **"נכון. לסיים, בוא נראה פסוק נוסף במשלי (ד' ט"ג), שם הגר"א כותב דבר מעניין שיובן על פי מה שלמדנו היום. 'ואם תרוץ לא תכשל' - כי ההולך למעלה מן הדרגה אשר ראיה לו כמו שאמרו שמא תאמר כל הבא לקפוץ קופץ כו' וזה שאמר **שהתורה יגין עליך מהכל...** ואם תרוץ מדרגה לדרגה לא תכשל **שלא תפול** מחמת זה." אומר כאן הגר"א, שאדם שדובק בתורה - לא יפול גם אם יקפוץ. כי אדם שמלא בתורה וודאי יש בו מהרצון הפנימי והשאיפה להתקדמות למדרגות גבוהות. על כן, אם יחליט לפעול פעולות גם שלא לפי ההדרגה, אחר מעשיו ימשך ליבו בהיות החמדה הפנימית קיימת בו כבר מכוח התורה שבו, וכך לא יכשל על אף שקפץ. בסדר, עלינו לסיים. בעז"ה בשיחה הבאה ניגש לבריור השאלה שהזכרתי בתחילה. כל טוב! עלה והצלח!"**

"בעז"ה. תודה רבה וכל טוב."

"טוב, יפה מאוד. אני צריך לראות את הדברים בפנים, אך אם לדברייך אין סתירה, מה טוב. ולסיכום מה למעשה?"

כינון מערכת החוק בממשלת התורה העתידה לקום הרב שמחה חדש

במסגרת זו אנסה לדון בשיתוף עם הקוראים, על מערכת החוק בממלכת התורה. ישאל השואל, מה לשומרי תורה ולמערכת חוקים נפרדת מהתורה? תשובה: חלילה מלדון במערכת חוקים נפרדת, אלא שבכל דור ודור דנו חכמי הזמן בשאלות המתחדשות עם הזמן, ולא היו אלו דיונים נפרדים מהתורה, אלא דיונים

בשאלה מה אומרת התורה על מקרים שלא התייחסה אליהם במפורש. דיונים אלו התייחסו עפ"י רוב לשאלות יחידים המעוניינים לקיים את מצוות התורה ואינם יודעים מה ההלכה במקרה פלוני, או לדיון ממוני בין שנים המעוניינים לעשות ביניהם צדק עפ"י התורה ואינם יודעים מי צודק; אבל לצדם היו גם הרבה דיונים ותקנות הנוגעים להתנהלות ציבור בחייו הארציים. בזמן שהיו ישראל על אדמתם דנו חכמי התורה בשאלות אלו כמו בהלכות שבת, כגון תקנות יהושע (ב"ק פ"ב), ו'בחמשה עשר בו [באדר] קורין את המגילה בכרכין ומתקנין את הדרכים ואת הרחובות ואת מקואות המים ועושיין כל צרכי הרבים' (משנ"ס שקלים ב' א'), וכך הרבה תקנות בדיני ממונות, כגון החזרת אבדה בסימנים, ועוד רבים שאיני יכול לפורטם כי רבים הם. וגם בשנות הגלות תוקנו תקנות רבות כגון תקנות הגאונים, חרמות דרבינו גרשום, תקנות שו"ם, ועד ארבע ארצות ושאר תקנות הקהילות, אשר בחלקן הנכבד כל עניינן הוא הסדר הציבורי, ואשר לכאורה מדובר במערכת חוקים נפרדת מהתורה; אך לאמיתו של דבר אינו כן, אלא כך הוא דין התורה שידונו ויתקנו חכמי כל דור דינים ותקנות, הנוגעים לניהול החיים התקינים. יתירה

כפי שכבר כתב בצלאל גנו, 'אחר שראינו תמורות אדירות שהתחוללו באומה ובארץ במאתיים השנים האחרונות - אנחנו יותר ממצפים לכינונה הקרוב של ממלכת התורה כאן בארץ, בה תשרור חברה תורנית כרצון ה', אשר תאפשר את ההנהגה הרצויה, ועליכן שומה עלינו לברר מהי.

באותו היום תוטל עלינו מלאכה גדולה וקשה בתחומים רבים, שכן נצטרך לשנות בבת אחת את כל מערכות החיים, החוק והמשפט, התעשייה והכלכלה, החינוך והבטחון, הפנים והחוץ ועוד ועוד. נוגם אם לא הכל יהיה בידינו בבת אחת, אלא קמעא קמעא - כפי שהתנהלו הדברים עד כה; עדיין מסתבר, וצריכים אנו להיות ערוכים לכך, שתהיה נקודת מפנה או כמה נקודות, שבהן נצטרך לשנות בבת אחת דברים רבים ויסודיים]. לא יתכן, שרק

אז נתחיל לחשוב איך מנהלים משק תעשייתי בלי עבודה בשבת, כלכלה בלי ריבית וכיוצא בכך נואין אלו שאלות קלות כלל]. צא ולמד ממקימי המדינה הנוכחית, כמה זמן לפני שהתאפשרה להם הקמת המדינה בפועל, ולפני שראו זאת באופק המעשי, כבר דנו על פעולתם ואופן פעולתם של מוסדות המדינה העתידית. חלק מהמוסדות קמו בפועל עוד לפני קום המדינה, ולגבי חלקם ראו שיוכלו בבא היום להסתמך על המערכות והמוסדות של השלטון הבריטי [וגם הטורקי]. ואילו אנו - יכולתנו להסתמך על מערכות השלטון החילוני פחותה בהרבה מיכולתם להסתמך על מערכות השלטון הבריטי. וכמדומני שבציר הזמן אנו אווזים כבר בשלב, בו מאוחר מדי להתחיל בהכנות, אך דבר ידוע הוא, שטוב מאוחר מכלום.

יש להדגיש, שאין הנדון רק על מעבר חד ממצב שאין בידו לעשות כלום, למצב בו יש בידו לעשות ולשנות הכל מהיסוד; אלא כל האפשרויות פתוחות, יתכן שבשלב מסוים נוכל לשנות מעט, ויתכן שנוכל לשנות הרבה אך לא הכל. ולכן, לתועלת הדיון יהיה נכון יותר שלא להכנס לפרטים, איך לשנות ובאיזה נוסח, כיון שפרטים אלו תלויים באפשרויות שתעמודנה בפנינו. הדיון להלן יהיה בעקרי הדברים, אלו חלקים במצב הקיים צריכים שינוי, ואלו חלקים יכולים להשאר כמות שהם.

ישנם נושאים רבים ומגוונים, אשר מחובתנו לתת את הדעת עליהם ולגבש משנה סדורה שתהווה בסיס למדינת התורה העתידה לקום במהרה בימינו. על-אף ההערכות השונות והחישובים הדמוגרפיים והפוליטיים השונים, לעולם אין לדעת מתי בפועל תגיע שעת הכושר בה נוכל להכריז את שלטון הרשע ולהקים תחתיו את מלכות ה', וכאמור לעיל – הדבר בהחלט עשוי להתנהל בשלבים שונים, ועל-כן אם ברצוננו להוביל את התהליך בצורה מושכלת בבחינת סוף מעשה במחשבה תחילה – מחובתנו לרדת גם לפרטים הקטנים אשר יישמו בכוא היום כשה' יערה עלינו רוח ממרום ונוכל להוריד את העקרונות הנשגבים לרמת המעשה. **אוי לנו, אם נתפס בלתי-מוכנים בכוא עת רצון, שלא נאמר – "פשטתי את אלבשנה רחצתי את רגלי איככה אטנפם"** (ס"א) **ו, ואדהכי והכי – "דודי חמק עבר"** (ס"ב). על-כן בקשתי שטוחה מהקוראים הנכבדים, שיעלו את כל אותם נושאים המצריכים ליכון, על-מנת שתשמש במה צנועה זו כבסיס לכינון משפט התורה על מכונו במלכות ה' אשר תקום במהרה בימינו.

על-מנת שלא אהיה בבחינת נאה דורש לבד, אתכבד בזאת להעלות את הנושא הראשון

מכך, צוותה אותנו התורה – 'שופטים ושופטים תתן לך' – אין די בשופטים, ואין שום תוקף מעשי להוראותיהם כלפי מי שאינו מעונין לשמוע להם, אם אין לצדם שופטים. השופטים צריכים גם הם לפעול עפ"י חוק, וצריכים הם כלים לאכוף על-ידם את הוראות השופטים ואת דיני התורה ותקנות חז"ל והמדינה. לצורך כך יש לקבוע בחוק איככה יעשה לאיש אשר אין מלך מלכי המלכים חפץ ביקרו. וכבר האריכו הראשונים בסמכות וישר למנהיגים לענוש 'שלא מן הדין' בזמן שאכן היתה להם סמכות לכך, והיינו שלא מן הדין הכתוב במפורש בתורה, אך הוא מן הדין כפי ראות עיניהם עפ"י הצרכים של כל מקום וזמן.

כל חוקה הנכתבת במדינה מערבית מבוססת באופן אוטומטי על עקרונות האתיקה והערכים של התרבות המערבית. ברור, שמדינת התורה אינה יכולה להכניס בין יסודותיה מערכת ערכים זו – בכלל, ואף לא עקרונות מסוימים מתוכה בעיניים עצומות – בפרט. מאידך, נראה שהתרבות

המבוססת על מערכת זו מושרשת עמוק בתוכנו [כולל רובם המוחלט של ציבור היראים], ומתבטאת בפרטים רבים ויסודיים בחיינו הפרטיים והציבוריים, ויהיה זה קשה עד בלתי אפשרי [ואולי גם לא נחוץ] לעוקרה באכחת חוק. כמובן, שאין בזה הצדקה לחוקק או להשאי חוק הנוגד את רצון התורה, אך הנדון יכול להתעורר בדברים שאינם נוגדים את האמור בתורה במפורש, אלא שהם נובעים מתוך צורת חיים שלא היתה קיימת בעבר, ולכן אין לה התייחסות בתורה שבכתב ושבע"פ, ואף לא בדברי הפוסקים. נראה, שיהיה צורך לערוך סלקציה ולהפריד בין הערכים המנוגדים לתורה באופן מוחלט לבין הערכים התואמים את ערכי התורה, וביניהם יהיו אותם ערכים שיש לדון אם ניתן להתאימם או להשלים עמם וכדומה.

ובכל זאת אנחנו כורתים אמנה

הרב מנשה בן יוסף

[חלק ההלכה]

השאלה - האם לדון את הארץ בזמן הזה כירושה ונתונה להם לישראל או לא. ר' יוסי דורש מן המקרא 'והביאך אל הארץ אשר ירשו אבותיך וירשתה', שירושה ראשונה ושניה יש להם, שלישית אין להם, כלומר שעתידין ישראל לרשת את הארץ פעם ראשונה ושניה ולא יותר, ומזה מוכח שמירושה שניה ואילך לעולם הארץ נחשבת ירושה ביד ישראל. ורבנן אינם דורשים זאת, ועל כן ס"ל שגם בגלות שניה אין הארץ נחשבת ירושה ביד ישראל, ועל כן אינה חייבת בתרומות ומעשרות.

המהלכות אם תרומה בזמן הזה תוקפה מדאורייתא או מדרבנן

נחלקו תנאים בתרומה בזמן הזה, אם תוקפה דאורייתא או דרבנן^[*], ושו"ש מחלוקתם מבואר בגמ' יבמות פב: ונדה מו:, שנסוב על

[*] הסוגיות העיקריות העוסקות בענין זה נמצאות ביבמות פא. - פב:, בכתובות כה. ובגדה מו:, והוזכר עוד בפסחים מד., בגיור לו. ובגיטין סה... עוד הארכו בזה בירושלמי שביעית פ"ו ה"א, והוזכר בעוד כמה מקומות בירושלמי.

המשך כינון מערכת החוק בממשלת התורה

את דבריו - מ"מ אין סיבה שנמנע ממנו זאת. אולם בכדי לדון בערך של חופש הביטוי ובמשקל שיש לו מול ערכים אחרים, שומה עלינו לדון תחילה בערך זה מצד עצמו, כאשר הוא אינו סותר עקרונות אחרים.

לתועלת הדיון, ברצוני לקיימו בהנחה שמדינת התורה העתידה תהיה המשך ישיר ובאותה מסגרת של מדינת ישראל הנוכחית, ויהיה צורך רק לתקן את הדרוש תיקון. בכדי לדון בחופש הביטוי בהתאם להנחה זו, עלינו לדעת תחילה את מצבו החוקי והמשפטי כיום, ועפ"י נדון אם הוא מתאים למדינת התורה או לא, ומה צריך לשנות ולתקן כדי להתאימו.

כל מי שבידו לתרום לדיון זה - אם מצד הבנת המצב הנוכחי ואם מצד החובה המוטלת עלינו לשנות את מה שטעון שינוי ולהתאים את מה שצריך התאמה למצב של מלכות התורה - מוזמן בחפץ לב לשלוח את דבריו למערכת, ונשתדל בעזר ה' בחודש הבא להרחיב את הדיון על היבטיו השונים. ■

לדיון במסגרת זו, והוא ההתייחסות שלנו לאחד העקרונות החשובים ביותר בעיני התרבות המערבית, אשר נראה שהיא מושרשת כה עמוק בחיינו [אנו, היראים], עד שהיא מוצאת את ביטויה במדה רבה וגדושה בכל זירה פרטית וציבורית. עקרון זה מכונה 'חופש הביטוי'. כמדומני שכל אדם אשר ישיב בכנות, יודה כי הוא יחוש פגיעה עמוקה בכבודו אילו יאסר עליו להביע את דעתו באופן הרצוי לו, וברי שבעבר לא היתה קיימת תפיסה זו, אם משום שלא היו הכלים המאפשרים לכל אדם להביע את דעתו בפורומים נרחבים בהנף מקלדת או מיקרופון, ואם משום שתפיסת מקומו של הפרט בתוך הכלל היתה שונה, ואכמ"ל בזה. אי לכך, מתעורר הצורך לדון האם תפיסה זו ומקומה במערכת החוקים תואמים את השקפת התורה, או מנוגדים לה.

הדיון על חופש הביטוי בנוגע לקביעת חוקים, עניינו הוא רק באופנים שהוא סותר עקרונות אחרים, שהרי מי שמדבר סתם, ואינו גורם נזק לאיש ולא לשום ערך אחר, הגם שנאמר שאין כל ערך בדבריו ובחופש שניתן לו להשמיע

שני עצמו, שלר' יוסי בר חנינא תרומות והמעשרות בזמן בית שני נהגו מדאורייתא, ולר' אלעזר אף בזמן בית שני לא נהגו תרומות ומעשרות מדאורייתא, אלא שמאליהן קבלו על עצמן את המעשרות באותו מעמד הנזכר בעזרא (נחמ"ב י 6), שם כרתו אמנה על כל התורה בכלל, ועל התרומות והמעשרות בפרט.

ולענין הלכה סוברים רוב הראשונים שתרומה בזמן הזה דרבנן מכח כמה סוגיות בסותמות כך.

האם בזמן בית שני לכו"ע היתה תרומה דאורייתא

מאיזה טעם לא היתה תרומה דאורייתא בבית שני

והנהגה זה מבואר בירושלמי, שלדעת ר' אלעזר לא נהגו תרומות ומעשרות בבית שני מדאורייתא אלא מאליהן קבלו עליהן, ויש לעיין מאיזה טעם לא נהגו.

הרמב"ם כתב (סלמית תרומות 6 כו), שלא נהגו תרומות ומעשרות מן התורה בבית שני מפני שלא באו לארץ כל ישראל. אולם הרמב"ד שם השיג עליו, שאין סברת 'ביאת כולכם' נוגעת לענין תרומות ומעשרות, ורק לענין חלה לחוד הזכירה במגרא, וכן השיגו על הרמב"ם ראשונים רבים אחרים.

ויש שכתבו ליישב את דעת הרמב"ם, שסמך בזה על הירושלמי שסבר שגם בזמן בית שני לא היו תרומות ומעשרות מן התורה, וביאר טעם הירושלמי, שזה מפני שלא היתה ביאה שניה 'ביאת כולכם'.

אולם לפי דעת שאר הראשונים, ולפיהם תרומות ומעשרות אינם נוגעים ל'ביאת כולכם', אלא להיות הארץ ביד ישראל, יש לפרש את טעם הירושלמי באופן אחר, דס"ל להירושלמי שבבית שני לא היתה הארץ נחשבת ביד ישראל כ"כ, כיון שהיו תחת עול מלכויות זרות, ועל כן לדעת ר' אלעזר לא נתחייבו בתרומות ומעשרות מן התורה בבית שני.

מתבאר במקרא, כי אנשי כנסת הגדולה אמרו לפני ה', שאבותינו היו להם שלוש טובות מאת ה', אשר חיובם בעבודתו - א. הם היו בני חורין, ב. הארץ היתה בידם, ג. טובה של הארץ היה נתון להם. ואילו אנו - אנשי בית שני - חסרים לנו אלו שלוש הטובות, שהרי - א. אנו היום עבדים ואיננו בני חורין, ב. הארץ אשר נתת לאבותינו - הנה אנחנו עבדים עליה, ג. תבואתה של הארץ הולכת למלכים הזרים. ואומרים אנשי כנסת הגדולה, כי למרות כל זאת, ולמרות שיש להם סיבה להפטר מן המצוות מחמת היותם חסרים כל אלו הטובות - כורתים הם אמנה, לקיים את התורה ולתת תרומות ומעשרות.

והנה בבבלי מוכח, שבזמן בית שני לכו"ע היתה תרומה מדאורייתא, שכן אמרו ביבמות (65), שבזמן בית המקדש תרומה נוהגת מדאורייתא, ורק מחורבן בית המקדש איכא למ"ד דתרומה דרבנן.

אולם בירושלמי שביעית פ"ו ה"א מבואר לא כך. שם נאמר [*] - "כתיב 'אלה החוקים והמשפטים אשר תשמרון לעשות בארץ - בארץ אתם חייבים לעשות מצוות התלויות בארץ, ואי אתם חייבים לעשות בחוצה לארץ מצוות התלויות בארץ, [ומקשה] מעתה משגלו יהו פטורין, [ומתרגם] הקיש הכתוב ביאתן בימי עזרא לביאתן בימי יהושע, מה ביאתן בימי יהושע פטורים היו ונתחייבו, אף ביאתן בימי עזרא פטורים היו ונתחייבו. [ושואל] ממה נתחייבו, [ועונה] רבי יוסי בר חנינא אמר מדבר תורה נתחייבו רבי אלעזר אמר מאליהן קיבלו עליהן את המעשרות. מה טעם [כלומר מנא לן], שנאמר 'בכל זאת אנו כורתים אמנה וכותבים ועל החתום שרינו לוינו וכהנינו'".

מבואר בדברי הירושלמי, שהמחלוקת בשאלה האם תרומות ומעשרות נוהגות מדאורייתא או מדרבנן היא מחלוקת על זמן בית

[*] קיצרתי הרבה ושינית הלשון מעט להקל על המעיין.

בַּתּוֹרָה וְאֵת-בְּכוֹרֵי בְּרִינּוֹ וְצִאֲנֵינוּ לְהִבְיֵאת לְבֵית
אֱלֹהֵינוּ לְכַהֲנִים הַמְּשֻׁרְתִּים בְּבֵית אֱלֹהֵינוּ. וְאֵת-רְאִשֵׁית
עֲרִיסֹתֵינוּ וְתְרוּמָתֵינוּ וּפְרִי כְּלֵיעַץ תִּירוּשׁ וְיִצְהָר
נָבִיא לְכַהֲנִים אֶל-לְשָׁכוֹת בֵּית-אֱלֹהֵינוּ וּמַעֲשֵׂךְ
אֲדָמָתָנוּ לְלוֹיִם...".

מתבאר במקרא, כי אנשי כנסת
הגדולה אמרו לפני ה',

שאבותינו היו להם שלוש טובות
מאת ה', אשר חייבום בעבודתו - א.
הם היו בני חורין, ב. הארץ היתה
בידם, ג. טובה של הארץ היה נתון
להם. וזהו 'במלכותם', 'ובטובך
הרב אשר נתת להם', 'ובארץ
השמינה...!'. למרות על הטובות
הללו, לא עבדו את ה' ומרדו בו.
ואילו אנו - אנשי בית שני - חסרים
לנו אלו שלוש הטובות, שהרי - א.

אנו היום עבדים ואיננו בני חורין, ב.
הארץ אשר נתת לאבותינו - הנה אנחנו עבדים עליה,
ג. תבואתה של הארץ הולכת למלכים הזרים.

ואומרים אנשי כנסת הגדולה, כי למרות כל
זאת, ולמרות שיש להם סיבה להפטר
מן המצוות מחמת היותם חסרים כל אלו הטובות
- כורתים הם אמנה, לקיים את התורה ולתת
תרומות ומעשרות. והנה את המקרא הזה הביא
הירושלמי כמקור לכך שמאליהן קבלו עליהן את
המעשרות, ומבואר שהנימוק של העדר היות
הארץ ותבואתה ביד ישראל הוא הנימוק שיש בו
סיבה לפטור מתרומות ומעשרות מן התורה,
ומטעם זה הוצרכו לקבל על עצמם את המעשרות.

כמה הערות בדעת הבבלי

הנה בדעת הבבלי כבר נתבאר, שבזמן הבית
השני היו תרו"מ נוהגים מן התורה, ורק על
הזמן שלאחר החורבן נחלקו. ויש להעיר בזה
שתי הערות - האחת, שהרי התנאים החולקים
בדבר זה חיו זמן לא רב לאחר החורבן, והרי אם
תרומות ומעשרות לאחר החורבן נוהגים מדרבנן,
מוכרח שאיזה ב"ד לאחר החורבן תיקן אותם,
ומה נפשך - אם היה ב"ד כזה, לא מובן כיצד יש

ויש לסייע, שטעם זה הוא טעם הפטור מן התורה
בזמן בית שני, ולא משום חיסרון 'ביאת
כולכם', שלדעת ר' יוסי בר חנינא, הסבור שבבית
שני נהגו תרומות ומעשרות מן התורה, פירש
הירושלמי את הכתוב 'והיטיבך והרבך מאבותיך'
כך - "והיטיבך והרבך מאבותיך" - אבותיך פטורים
היו ונתחייבו, ואתם פטורים הייתם
ונתחייבתם, אבותיכם לא היה
עליהם עול מלכות, ואתם - אף על
פי שיש עליכם עול מלכות". הרי
שהרבותא בחיוב תרומות
ומעשרות בבית שני הוא, שאע"פ
שהיו בו תחת עול מלכות, נתחייבו.
ממילא נלמד, שהחולק וסובר
שלא היה החיוב מן התורה - מזה
הטעם הוא חולק^[*].

עוד יש לסייע הבנה זאת מן
המקרא שהביא רבי אלעזר

ראיה לדבריו, שמאליהן קבלו עליהן את
המעשרות, והוא הפסוק - 'ובכל זאת אנחנו
כורתים אמנה'. ויש לעיין שם במקרא, כדי להבין
את הענין לאשורו. וכך נאמר שם (נחמ"כ ט-י) -

"וְאֵת-מַלְכֵינוּ שְׁרִינוּ כַּהֲנֵינוּ וְאֶבְרִינוּ לֹא עָשׂוּ
תוֹרָתְךָ וְלֹא הִקְשִׁיבוּ אֶל-מִצְוֹתֶיךָ וְלַעֲדוֹתֶיךָ
אֲשֶׁר הֵעִידְתָּ בָּהֶם. וְהֵם בְּמַלְכוּתָם וּבְטוֹבָהךָ הָרַב
אֲשֶׁר-נָתַתָּ לָהֶם וּבְאֶרֶץ הַרְתָּבָה וְהַשְּׂמִינָה אֲשֶׁר-נָתַתָּ
לְפָנֵיהֶם לֹא עֲבָדוּךָ וְלֹא יָשְׁבוּ מִמַּעַלְלֵיהֶם הָרָעִים.
הִנֵּה אֲנַחְנוּ הַיּוֹם עֹבְדִים וְהָאֶרֶץ אֲשֶׁר-נָתַתָּה
לְאֲבֹתֵינוּ לְאֶכָּל אֶת-יִפְרֶיהָ וְאֵת-טוֹבָתָה הִנֵּה אֲנַחְנוּ
עֹבְדִים עֲלֶיהָ. וְתִבּוֹאֲתָה מִרְבָּה לְמַלְכִים אֲשֶׁר-
נָתַתָּה עֲלֵינוּ כַּשְׂטָאוֹתֵינוּ וְעַל גּוֹיֹתֵינוּ מְשֻׁלִּים
וּבִבְהֻמָּתָנוּ כַּרְצוֹנָם וּבַעֲרָה גְדוֹלָה אֲנַחְנוּ. וּבְכָל-
זֹאת אֲנַחְנוּ פְּרָתִים אֲמֵנָה וְכֹתְבִים... וְהִלְבִּיא אֶת-
בְּכוֹרֵי אֲדָמָתָנוּ וּבְכַפּוּרֵי כָל-פְּרִי כְּלֵיעַץ שָׁנָה בְּשָׁנָה
לְבֵית ה'." וְאֵת-בְּכוֹרוֹת בְּנֵינוּ וּבִהְמָתֵנוּ כַּפְּתוּב

[*] שאם יש סברה לפטור מצד שלא היתה 'ביאת כולכם',
היה לו לרבי"ח לומר 'אבותיכם באו לארץ כולם, ואתם
אע"פ שלא באתם אלא מקצתכם'. ומוכח, שאין סברה
לפטור מצד זה, אלא מצד עול מלכות.

בריש הלכות חנוכה – יחזרה מלכות לישראל יתר על מאתים שנה, והיינו מאה ושלש שנה של מלכות בית חשמונאי ומאה ושלש שנה של מלכות בית הורדוס. ומשחרב הבית בשניה שוב חזרה הארץ להיות תחת יד זרים, ואז חזרה מחלוקת למקומה, שלמ"ד שאף בתחילת בית שני שלא היתה הארץ ביד ישראל היו חייבים מן התורה, אזי גם לאחר שחזרה הארץ ונכבשה, נותר החיוב על כנו, אך למ"ד שבתחילת בית שני מאליהן קבלו עליהן, אזי משחרב הבית ובטל כיבוש ישראל בארץ, נפטרו מן התרומה, אלא שנותרה החובה מדרבנן, מכח אותה קבלה שקיבלו ישראל עליהן בתחילת בית שני, להפריש תרומה אף כאשר אין הארץ בידם.

ובזה מיושב, שלא היתה תקנה מחודשת מדרבנן לאחר החורבן, ואעפ"כ ס"ל למ"ד תרומה בזה"ז דרבנן, שישנה חובה מדרבנן מכח התקנה שהיתה בתחילת ימי בית שני.

ומיושבת גם הסתירה בבבלי, שמחד גיסא מבואר במכות שתקנת מעשרות מדרבנן היתה בבית שני, ומאידך מבואר ביבמות שבזמן הבית היה החיוב מן התורה, שכן בתחילת בית שני היתה החובה מדרבנן, ומזמן מלך בית חשמונאי ועד חורבן הבית – חזר החיוב מן התורה למקומו.

ונמצא שאין מחלוקת בין התלמודים, שגם הבבלי מודה שבתחילת בית שני לא היה חיוב תרומה מן התורה למ"ד תרומה בזה"ז דרבנן, וגם הירושלמי מודה שמכיבוש בית חשמונאי ואילך היה חיוב התרומה מן התורה אף למ"ד תרומה בזה"ז דרבנן, והיו לאחדים בידך [8].

מי שסובר שהם מן התורה, ואם לא היה ב"ד כזה – כיצד יש מי שסובר שהם מדרבנן?

עוד יש להעיר, שבבבלי מכות כג: אמרו – "א"ר יהושע בן לוי: שלשה דברים עשו ב"ד של מטה והסכימו ב"ד של מעלה על ידם, ואלו הן: מקרא מגילה, ושאלת שלום בשם, והבאת מעשר. ואע"פ שהריב"ן במכות שם פירש, דהבאת מעשר היינו התקנה להביא את המעשר ללשכה מיוחדת, במדרשים בכמה מקומות מפורש, שמאמר זה הוא על עצם תקנת המעשר, שלא היו חייבים בה מן התורה. וז"ל התנחומא בפרשת ויחי (ס"ט) – "אמר ר' יהושע בן לוי שלשה דברים גזרו בית דין של מטה, והסכים הקדוש ברוך הוא עמהם, אלו הן, אחת בימי עזרא, בשעה שעלו מבבל ביקש הקדוש ברוך הוא להתיר להם את המעשרות, מה עשו? עמדו וגזרו על עצמן שיהו מעשרין, שנאמר ואת ראשית ערסותינו ותרומותינו ופרי... (נחמיה י"ח), מה עשו? כתבו אותו בספר, ונתנו אותו בהיכל, למחר נכנסו ומצאו אותו חתום, שהסכים הקדוש ברוך הוא עמהם, שנאמר ובכל זאת אנחנו כורתים אמנה וכותבים ועל החתום..."

וא"כ מבואר גם בבבלי כדברי הירושלמי, שאף המעשר בזמן בית שני לא היו חייבים בו מן התורה, שהרי אמרו שזה אחד מן הדברים שקיבלו עליהם, וזה סותר לכאורה למה שאמרו שנהגה תרומה בזמן בית שני מן התורה.

השוואת שני התלמודים והיו לאחדים

ומה שיש ליישב בזה הוא כך, שכאמור יסוד הפטור מתרומות ומעשרות [למאן דפטור] הוא היות ארץ ישראל שלא תחת יד ישראל. ובאמת בתחילת זמן בית שני לא היתה הארץ תחת יד ישראל, שפרס היא ששלטה בארץ וישראל היו עבדים עליה כמבואר במקראות דלעיל, וכך נמשך המצב כל זמן מלכות פרס ויון. אולם כאשר גברה יד מלכות בית חשמונאי, וכבשו הם את הארץ, אזי חזרה הארץ להיות כבושה וירושה ביד ישראל, ובאותו הזמן נתחייב בתרומות ומעשרות מן התורה, ומצב זה נמשך כל זמן שהיה בית שני בנוי, שכל זמן זה נחשב לזמן מלכות ישראל בארץ, וכלשון הרמב"ם

[8] אולם על כרחינו עדיין ישנה איזו מחלוקת בין התלמודים, שבירושלמי שביעית (פ"י ס"ג) מבואר, שכשתוקן הלל פרוכבול, כבר לא היתה חובת תרומה מן התורה, ואילו בבבלי מבואר, שעד החורבן היה חיוב תרומה מן התורה. ונראה שנחלקו על זמן מלכות הורדוס – האם היתה אז הארץ נחשבת תחת יד ישראל, שלירושלמי כיון שהורדוס היה מלך מטעם הרומאים, אין הארץ נחשבת תחת יד ישראל, ולבבלי כיון שסוף העמידוהו הרומאים למלך יהודה, מצד מה שהיה נחשב בעיניהם ליהודי, נחשבת הארץ תחת יד ישראל, והורדוס התחיל למלוך מעט קודם לנשיאות הלל הזקן, שהוא מלך מאה ושלש שנים קודם החורבן, כמבואר בע"ז (ט), והלל נעשה לנשיא מאה שנים קודם החורבן כמבואר בשבת (טז).

ובכל זאת אנחנו כורתים אמנה

הרב מנשה בן יוסף

[חלק האגדה]

קודשא בריך הוא אורייתא וישראל

הנה שני דברים הקב"ה אוהבן - התורה וישראל. ישנה בחינה, שהקב"ה אוהב את התורה אהבה עצמית, שכן התורה חוקיה ומשפטיה כולם אמת, צדק ומשפט, קדושה וטהרה, והקב"ה הוא מלך אוהב צדקה ומשפט, והוא המלך הקדוש. ועוד אוהב הקב"ה את ישראל.

ומאהבת ה' את ישראל, לקחם לו לעם והוא יהיה להם לאלהים, ומצד שהוא אלהים נתן להם את תורתו, שכן על העם מוטלת החובה לשמור את הדרך הרצויה בעיני מלכם ולהיהם וללכת בה. וכשהם הולכים בה ובדרכיה, אז רצויים הם בעיניו, ואהבתו גדולה עליהם והוא משפיע להם מטובו.

לפי מבט זה, התורה היא ענינו של הקב"ה, כי היא ישרה בעיניו, אולם טובה היא התורה לישראל מצד מה שעל ידי שמירתה הם מתחבבים ומתאהבים על הקב"ה, ועל ידיה הוא שוכן בתוכם ומטיב להם מטובו.

והנה כאשר הולכים ישראל בדרך התורה, אזי מתחברים אצל הקב"ה כביכול אהבת עמו ואהבת תורתו, שהרי עמו הם המקיימים תורתו, ואוהבם הן מצד היותם עמו, והן מצד היותם משלימי רצונו.

אולם כאשר נוטים ישראל מדרך התורה, וסרים מאורחותיה הישרים, אזי כביכול מתנגשים אצל הקב"ה אהבת עמו ואהבת תורתו, שמצד אהבת עמו רוצה הוא בטובתם, אך מצד אהבתו את דרכי התורה, והיות דרכי התורה דרכים ישרים ומתוקנים בעיניו - מתעב ומרחק הוא את ההולכים בדרכים שהם היפך התורה.

הדור קבלוה בימי אחשוורוש

גרסינן בשבת פח. - "ויתיצבו בתחתית ההר", אמר רב אבדימי בר חמא בר חסא: מלמד שכפה הקדוש ברוך הוא עליהם את ההר כגיגית, ואמר להם: אם אתם מקבלים התורה - מוטב, ואם לאו - שם תהא קבורתכם. אמר רב אחא בר יעקב: מכאן מודעא רבה לאורייתא. אמר רבא: אף על פי כן, הדור קבלוה בימי אחשוורוש, דכתיב 'קימו וקבלו היהודים', קיימו מה שקיבלו כבר".

וקושיות רבות יש להקשות על דברי הגמרא האלו.

א. האמנם לא היו ישראל חייבים בשמירת התורה, עד שקבלוה מאהבה בימי אחשוורוש. הלא התורה מלאה מחובה זו, הנביאים זועקים עליה השכם והערב, וכמה נענשו ישראל על אשר לא שמרו את תורת אלהים.

ב. הלא גדולות עד אין חקר ונפלאות עד אין מספר עשה ה' לישראל ביציאת מצרים ומשם והלאה לדורותיהם, ולא הועילו כל אלו שיקבלו את התורה מאהבה, ולכאורה לא מובן מה נשתנה נס פורים מכל אלו.

ג. גם צריך ביאור היכן ואימתי היתה קבלת התורה מאהבה, ומהו המעמד בו קבלו ישראל את התורה מאהבה.

והרמב"ן בשבת (סז) עמד על חלק מן השאלות הנ"ל, וכתב לבארם, ואבאר הדברים ע"פ דרכו, לפי הנראה בעיני, והרוצה לראות הדברים במקורם, יעיין בדברי קדשו.

האמור לעיל, אז נעשית הקבלה מאונס תליתיה ויהיב, שאין המתנה חלה, כיון שאין נותן המתנה נהנה].

מענה זו טענו זקני ישראל ליחזקאל, וז"ל הספרי (שם קט) - "יצאו אלי אנשים מזקני ישראל וישבו לפני' (יחזקאל כ ה) - אמרו לו - יחזקאל, עבד שמכרו רבו לא יצא מרשותו, אמר להם - ה'ין, אמרו לו - הואיל ומכרנו המקום לאומות העולם, יצאנו מרשותו, אמר להם - הרי עבד שמכרו רבו על מנת לחזור - שמא יצא חוץ לרשותו. והעולה על רוחכם היה לא תהיה אשר אתם אומרים נהיה כגוים אשר סביבותינו וכמשפחות האדמה לשרת עץ ואבן חי אני נאם ה' אם לא ביד חזקה ובורוע נטויה ובחיימה שפוכה אמלוך עליכם' (שם לב - ג).

הרי שדבר זה טענו הזקנים ליחזקאל, שבגלות הם כעבד שמכרו רבו, ולא קיים עוד הקשר המחייב אותם לשמור את מצוות ה', שאכן בגלות בצד מה אין ה' לאהינו, שאינו מנהיג אותנו בגלוי.

ומכיון שבגלות אין התורה מתחייבת מצד עצם הקשר, אלא מצד הקבלה - עליה יש טענת אונס.

והקב"ה לא השיב על טענתם, רק הודיעם שהאונס שהיה בשעת הקבלה עודנו קיים, וגם היום כפוייה היא אותה גיגית על ראשם, ואם יעזבו את התורה שם תהא קבורתם, וזהו שאמר ה' (יחזקאל כ ה) - "וְהָעֵלָה עַל-רִיחֹקֶם הָיוּ לֹא תִהְיֶה אֲשֶׁר אַתֶּם אֹמְרִים נִהְיֶה כְּגוֹיִם כְּמִשְׁפְּחוֹת הָאֲרָצוֹת לְשֵׁרֶת עֵץ וְאֲבָן. חִי-אֲנִי נְאֻם-יְיָ ה' אִם-לֹא בְיַד חֲזָקָה וּבְכֹרֶעַ נְטוּיָה וּבְחַיְמָה שְׂפוּכָה אֲמַלּוֹךְ עֲלֵיכֶם". כלומר, עדיין אין אני מניח לכם לעזוב את בריתי, ואם תאמרו נהיה כגויים - תתן חמתי עליכם^[*].

ואז לפי הנראה לעין, מתגברת אצל הקב"ה אהבתו את התורה על אהבתו את עמו, ואז נאמר (ירמיה ס כט) - "העל אלה לא אפקד נאום ה' אם בגוי אשר כזה לא תתנקם נפשי", והקב"ה משליך את עמו מעל פניו.

**מודעא רבה לאורייתא
- מן הגלות ואילך**

הנה במתן תורה כפה הקב"ה על ישראל לקבל את תורתו כשהראה להם כי אם לא יקבלו את התורה יחזיר את העולם לתוהו ובוהו, ומכח כפיה זו קבלו את התורה.

אולם זאת יש לדעת, שאין ענין קבלת התורה רק שמירת התורה מצד ישראל, אלא היא ברית בין ישראל לאביהם שבשמים, לפיה ישראל שומרים את תורתו, והוא נותן להם את ארץ ישראל לאכול מפריה ולשבע מטובה, ומשפיע

להם כל טוב. הכפיה שהקב"ה כפה את ישראל היא כפיה להיכנס לסדר זה, בו הוא אהיהם והם עמו, בו הוא נותן להם והם מקבלים, ומצד מה שהם מקבלים ממנו - עליהם לשמור את תורתו.

כל עוד נשמר סדר זה, שה' הוא א-להינו המטיב לנו, אין כאן טענת אונס ומודעא, שהרי אנו חייבים בשמירת התורה מצד מה שה' הוא אהינו, שכך הוא חוק עם וזהו, להיות העם שומר את מצוות אהיו, וכנגד זה אהינו נתן לנו את הארץ, ומברך אותנו בכל טוב תמיד ונאף שקבלת כל זה נכפתה עלינו, דומה הדבר לתליתיה וזבין, דובינייה זבינא (צ"ג מה), שכיון שנהנה מן המכר ומקבל ממנו טובה - אף באונס גמר ומקנה, ודו"ק.

אך כאשר חטאו ישראל ושילחם ה' מעל פניו, אזי כביכול בטל הקשר, כביכול בגלות אין הוא אהינו, ואז אין אנו חייבים בשמירת התורה מצד עצם הקשר, אלא אנו חייבים בה מכח מה שקבלנוה, ואז נתחדשה הטענה, ולפיה אותה קבלה - קבלה מאונס היתה, ואינה מחייבת נועד

[*] וכאשר ראינו בעינינו, לפני כשמונים שנה, כי כאשר אמרנו נהיה כגוים, נתכה חמת ה' עלינו ביד חזקה בורוע נטויה ובחיימה שפוכה, וכמו שפי' בספרי (שם) דהיינו בדבר בחרב וברעב, והראנו ה' כי א"א לנו להיות כגוים, ועל כרחינו נשאר יהודים.

ובמדרש אמרו (ג'ר"ר פרט"ה) - "בראשית ברא אלהים - ששה דברים קדמו לבריאת העולם... התורה וכסא הכבוד... תורה מנין, שנאמר (משלי ה) - 'ה' קנני ראשית דרכו', כסא הכבוד מנין, דכתיב (תהלים ג) - 'נכון כסאך מאז וגו'... אבל איני יודע איזה מהם קודם, אם התורה קדמה לכסא הכבוד ואם כסא הכבוד קודם לתורה, א"ר אבא בר כהנא, התורה קדמה לכסא הכבוד... ר' הונא ור' ירמיה בשם רבי שמואל בר ר' יצחק אמרו - **מחשבתן של ישראל קדמה לכל דבר**". הרי למדנו, שאף התורה וכסא הכבוד לא נבראו אלא לטובתם של ישראל, שהם תכלית הבריאה, וכל עניניו של הקב"ה אינם אלא לטובתם של ישראל^[*].

משהבינו זאת, קבלו את התורה מאהבה, לא כמקיימים אותה רק למצוא חן בעיני ה', לעשות הישר בעיניו כדי שיעשה הוא רצונו, אלא מתוך הבנה כי התורה היא הטובה הגדולה והמתנה היקרה שנתן לנו ה' באהבתו אותנו.

ומכח זה אף בגלות המרה - גם כאשר אין נגלה כי ה' הוא אלהינו, אנו דבקים בתורה בכל לבנו, כי כבר הבנו והשכלנו שהיא חיינו, ואם אין לנו טובה רק הטובה הזו - על אחת כמה וכמה שלא נעזבנה.

כריתת האמנה

קבלה זו - כך מבואר בדברי הרמב"ן - התקיימה בימי עזרא, ונראה שכוונתו לאותה

[*] הכרח להדגיש שהקב"ה אכן אוהב משפט וצדקה, כמו שנאמר ועוץ מלך משפט אהב... משפט וצדקה כיעקב אתה עשית, אלא שכל סדר מערכת זו, שהעמיד עולם בו יש אפשרות בחירה בין הצדקה להפכה, ונתן תורה לישראל להעמיד עצמם בצד הטוב, אינו אלא מאהבתו את ישראל, שהיא שורש כל העולמות וכל הסדרים.

אמנם שמירת התורה מתוך אונס ודאי אינה מצב מתוקן. זוהי שמירת התורה כשעם ישראל חש שאינו מקבל מן הקשר עם ה' מאומה, אלא שהוא מוכרח לשמור את התורה, כי ירא הוא מפני האף והחימה.

נס פורים - קוב"ה ישראל ואורייתא

אולם בנס פורים נתגלה סוד גדול עמוק מאוד, והוא כי אהבת ה' לישראל גדולה היא למעלה למעלה מאהבתו לתורה, ואהבתו אליהם מוחלטת היא, בין שומרים הם את התורה ובין אם אינם שומרים אותה. דבר זה נתגלה כשראו ישראל שגם בגלות כשהם עזבו את התורה, והקב"ה השליכם אל ארץ אחרת - עדיין ידו נטויה עליהם להצילם. ויותר מזאת ראו, כי עוד קודם שובם בתשובה, כבר חשב הקב"ה מחשבות להושיעם, שעוד קודם ששוב בתשובה הכין את אסתר בבית המלך, ונכתב שמו של מרדכי בספר הזכרונות, ואפילו בשעת החטא של משתה אחשוורוש, כבר גלגל הקב"ה את

הריגתה של ושתי כהכנה לבוא אסתר אל המלך. מכל זה הבינו, כי הקב"ה חפץ בטובתם תמיד, ואהבתו חופפת עליהם אף כשהם מרוחקים מן התורה, וכאן נקשרו בו בה' באהבה עזה.

ויותר מכך הבינו אז, כי אין לו לקב"ה בעולמו אלא טובת ישראל, ומה שנתן להם את התורה - אין זה מפני שרצונו בענייני התורה מצד עצמם, אלא מפני שטובתם של ישראל היא ללכת בדרכי התורה הישירים, וכל אהבתו לתורה אינה אלא מפני שהתורה טובה היא לישראל, וכמו שאמרו בתנא דבי אליהו (פרט"ה טו) - "אמר לי [אדם אחד לאלהיו] - רבי, מפני מה חביבין על הקדוש ברוך הוא דברי תורה יותר מכל באי העולם ומכל מעשה ידי שברא בעולם, אמרתי לו - בני, מפני שמכריעין את ישראל לכף זכות, ומחנכין אותן במצוות, ומביאין אותן לחיי עולם הבא."

כְּרִצוֹנָם וּבְצֵרָה גְדוּלָה אֲנַחְנוּ. וּבְכִלְזֹאת אֲנַחְנוּ כְּרִתִּים אֲמֵנָה וְכַתְּבִים וְעַל הַחֲתוּם שְׁרִינוּ לְוִינוּ כַּהֲנִינוּ. וְעַל הַחֲתוּמִּים נְחִמָּה הַתְּרַשְׁתָּא בְּיַחְכְּלֵיהּ וְצִדְקֵיהּ... וְשֹׁאֵר הָעַם הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם הַשְׂוֹעֲרִים הַמְּשֻׁרְרִים הַנְּתִינִים וְכָל־הַגְּדוּל מִעַמֵּי הָאָרְצוֹת אֶל־תּוֹרַת הָאֱלֹהִים נְשִׂיהֶם בְּנִיהֶם וּבְנֵיהֶם כָּל יוֹדֵעַ מִבֵּין. מִחֲזוּקִים עַל־אֲחֵיהֶם אֲדִירֵיהֶם וְבָאִים בְּאֵלֶיהָ וּבִשְׂבֻעָה לְלַכֵּת בְּתוֹרַת הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר נִתְּנָה בְיַד מֹשֶׁה עַבְד־יְהוָה לְשִׁמּוֹר וְלִשְׁמוֹר וְלִעֲשׂוֹת אֶת־כָּל־מִצְוֹת ה' אֲדִירֵינוּ וּמְשֻׁפְטֵינוּ וְחֻקֵּינוּ:

ויש להבחין בדברי הלוויים [שהם הם אנשי כנסת הגדולה^[*]] כמה ענינים.

א. מעמידים הם את התורה כטובה לנו, 'חוקים ומצוות טובים... אשר יעשה אותם האדם וחייה' – לאמר, מעתה אין התורה עוד חובה בעלמא, אלא היא המתנה הטובה מכל המתנות.

ב. מדגישים הם את אהבת ה' לישראל גם בעוונם את התורה, שגם כאשר הסינו מעל פניו 'ברחמיך הרבים לא עשיתם כלה ולא עזבתם', ומתוך כך קוראים הם לה' 'הגדול הגבור והנורא', כמו שאמרו בגמ' (י"ב פ"ב), שאנשי כנה"ג החזירו עטרה ליושנה, שאמרו 'אלו הן נוראותיו, שאלמלא מוראו של הקדוש ברוך הוא, היאך אומה אחת יכולה להתקיים בין האומות'.

ג. מכח שני הדברים הנ"ל, מקבלים ישראל את התורה מאהבה, ואומרים כי גם כשהם בצרה גדולה, בהיותם עבדים, הארץ איננה בידם, ותבואתה איננה להם – גם אז כורתים הם אמנה לשמור את התורה, מתוך אותה תפיסה כי הקב"ה אינו חפץ תמיד אלא בטובתם, והתורה אשר נתן להם אינה אלא טובתם^[**].

[*] כמבואר ביומא (ס"ג) שאנשי כנה"ג החזירו עטרה ליושנה לומר 'הגדול הגבור והנורא', והם הלוויים כאן, ובירושלמי ברכות (ס"ג פ"ג) אמרו – "והלא אנשי כנה"ג קורין אותו אברם", והם הלוויים כאן. וכ"כ בכ"מ.

[**] והרבה ענינים שייכים לזה, כמו שלא ברכו בתורה תחילה בבית ראשון, ובעזרא מצאנו עסק גדול מברכת התורה, וכן שנחחדש כתב אשורית על ידו, כלומר שניתנה צורת קריאה עמוקה יותר בתורה, ותן לחכם ויחכם עוד.

כריתת אמנה שהתרחשה בכ"ד תשרי, וכה נאמר שם (נחמ"ב ע"ג) – 'וביום עשרים וארבעה לחדש הזה נאספו בני ישראל בצום ובשקים ואדמה עליהם: ... ויגם על-מעלה הלויים ישוע ובני קדמיאל שכניה בני שרביה בני כנני ויזעקו בקול גדול אלה' אלהים. ויאמרו הלויים ... אתה-הוא ה' האלים אשר בחרת באברהם ... ותרא את-עני אבותינו במצרים ואת-זעקתם שמעת עלי-סוף. ותתן אתם ומפתים בפרעה ובכל-עבדיו ובכל-עם ארצו כי ידעת כי הידור עליהם ותעש' לך שם כהיום הזה... ועל הריסינו גרדת ודבר עמהם משמים ותתן להם משפטים ישרים ותורות אמת חקים ומצוות טובים. ואת-שבת קדשה הודעת להם ומצוות וחקים ותורה צוית להם ביד משה עבדך... ורוחך הטובה נתת להשפילם ומנף לא-מנעת מפיהם ומים נתת להם לצמאם... ותביאם אל-הארץ אשר-אמתת לאבותיהם לבוא לרשת. ויבאו הבנים וירשו את הארץ... ויאכלו וישבעו וישמינו ויתעדנו בטובך הגדול. וימרו וימרדו בך וישלכו את-תורתך אחרי גנם ואת נביאיך הרגו אשר-העידו כם להשיכם אליך ויעשו נאצות גדולת... ותעד בהם להשיכם אל-תורתך והמה הזידו ולא-שמעו למצויתך ובמשפטיך חטאו-כם אשר-יעשה אדם וחייה בהם ויתנו כתף סוררת וערפם הקשו ולא שמעו. ותמשך עליהם שנים רבות ותעד כם ברוחך ביד נביאיך ולא האזינו ותתנם ביד עמי הארצת. וברחמיך הרבים לא-עשיתם כלה ולא עזבתם כי אליחנו ורחום אתה. ועתה אלהינו האל הגדול הגבור והנורא שומר הבית והחסד אלי-מעט לפניך את כל-התלאה אשר-מצאתנו למלכינו לשרינו ולכנהינו ולנבאינו ולאבותינו ולכל-עמך מימי מלכי אשור עד היום הזה... ואת מלכינו שרינו כנהינו ואבותינו לא עשו תורתך ולא הקשיבו אלי-מצויתך ולעדותיך אשר העידת בהם. והם במלכותם ובטובך הרב אשר-נתת להם ובארץ הרחבה והשמנה אשר-נתת לפניהם לא עבדוך ולא-ישבו ממעלליהם הרעים. הנה אנחנו היום עבדים והארץ אשר-נתת לאבותינו לאכל את-פרניה ואת-טובה הנה אנחנו עבדים עליה. ותבואתה מרבה למלכים אשר-נתתה עלינו בתטאותינו ועל גויתינו משלים ובבהמתנו

ירושה שניה קידשה לעתיד לבוא

נתבאר עד כה, כי על ידי נס פורים נקשרו ישראל בה' קשר נצחי, ובתורה קשר נצחי, הבינו כי אהבת ה' עליהם היא אף בהיסתר פני טובו, וקבלו גם הם לשמור את התורה גם באותו מצב של הסתר פנים. והנה עוד זאת מציינו, כי גם בארץ – נתקשרו אז ישראל קשר נצחי.

אמרו חז"ל, כי ירושה שניה שירשו ישראל את הארץ בעליית עזרא, קידשה את הארץ לעולם, ולא כירושה ראשונה שלא קידשה

אלא לשעתה, ודרשו כן מן המקרא – 'והביאך ה' להיך אל הארץ אשר ירשו אבותיך וירשתה' – "ירושה ראשונה ושניה יש להם, שלישית אין להם". ודבר זה צ"ב, מדוע ירושה שניה קידשה את הארץ גם לזמן בו אין היא ירושה ביד ישראל.

עוד צ"ב, שבירושלמי בשביעית (פ"ו כ"ב) דרשו מאותו מקרא שנאמר בו 'והיטיבך והרכב מאבותיך' – "אבותיכם לא היה עליהם עול מלכויות, ואתם – אע"פ שיש עליכם עול מלכויות". והתימה זועקת לשמי שמים, הזו טובה היא, שתהיה הארץ נחשבת ירושה לנו בעוד אנו תחת עול מלכות ! ?

ולפי האמור ניתן לבאר, שירושה שניה היא הירושה בה נתגלה כי ה' שרוי עם עמו אף בשעה שאין הם ראויים להארת פנים, גם אז מציל הוא אותם מצריהם, וגם אז הוא מביא אותם אל הארץ, ואז נתגלה קשר עמוק יותר בין ישראל לאביהם שבשמים, לפיו לעולם אין הקב"ה מואס בישראל, ותמיד עינו עליהם לטובה.

מסיבה זו ירושה שניה עומדת לעולם, שכן מאחר ונתגלה כי לעולם חסרו על ישראל, אזי כל מקום שהחזיקו בו עולי בבל – שהחזיקו בו ישראל מכח הנהגה זו – הרי הוא של ישראל מצד אותו קשר בו אין הקב"ה עווב את ישראל לעולם. ואף כשעזבו ישראל את אותו מקום וגלו ממנו, לעולם מתפרשת הגלות כהכנה לגאולה ולא כמצב קבוע, ועל כן תמיד הוא נחשב ארץ ישראל, ואין קדושתו בטלה.

ואמנם לאו כו"ע מודו, שקדושתה של א"י שכבשו עולי בבל מחייבת מדאורייתא, ואיכא למ"ד שמאליהן קבלו עליהן את המעשרות [והארכתי בזה בחלק ההלכה], והיינו שירושה של א"י תחת שעבוד מלכויות, ירושה קלושה היא – בפשטות איננה ירושה, אולם ישראל מבחינים גם בה ירושה, ומזהים הם את ההנהגה האלהית המובילה אותם גם בהסתר הפנים תחת עול מלכויות, לרשת את ארץ אבותם. ונחלקו תנאים אם לאחר שהבינו ישראל רעיון נפלא זה, הרי הכירו בכך שיש כאן ירושה מחייבת בתרומות ומעשרות, או שמא מכיון שמדובר בירושה שרק ישראל קדושים השכילו להכירה, אין הקב"ה תובע את התרומות והמעשרות מכוחה, ורק ישראל מרצונו בוחר לראות באותה ירושה מקור לחיוב, כשם שכרת אמנה חדשה על כל התורה כולה באהבה, לשמרה אף בהסתר פנים.

**באיזו אהבה אנו צריכים
לכפל את התורה? איזו
אמנה ראוי לנו לכרות עם
ה' אלהינו?!**

הנה אנחנו היום

מה נאמר אנו ומה נדבר, עומדים אנו במקום בו עמדו אנשי כנה"ג, ואומרים – "בעוונותינו עזבנו את תורתך, ולא שמרנו את מצוותיך, ותתך עלינו חמתך, ותאבד את טובינו, אולם אתה ברחמיך הרבים לא די שלא עשית עמנו כלה, אלא עוד הבאתנו לארצך, והנחלתנו את נחלתך, ותגרש גויים מפנינו ותטענו בגבולנו, הנה אנחנו היום בני חורין, והארץ אשר נתת לאבותינו לאכול מפריה ולשבוע מטובה בני חורין אנו עליה, אוכלים מפריה ושבעים מטובה !".

כל זאת רואות עינינו, ואם אבותינו קבלו את התורה מאהבה, כשראו איך ה' מנהיג אותם גם כשאינם ראויים להארת פנים, אף שלא העניק להם חרות מן האומות, אלא אכתי עבדי אחשורוש היו, הם והארץ עבדים למלכויות, אנו – שאף שנתרחקנו כ"כ, נתן ה' לנו את הארץ, ואיננו עבדים עליה – באיזו אהבה אנו צריכים לקבל את התורה ! ? איזו אמנה ראוי לנו לכרות עם ה' אלהינו ? !

מה מפחיד אותם באמת?

הרב יהודה אפסטיין

האשמה ב'גזענות' – כסות עיניים

הייתה זו, כי אם דאגה לבטחון המדינה, ומי שאינו מבחין בין הדברים סובל מעיוורון קשה.

לב המערכה – יהודי של עם ישראל כעם ה'

מה, אם כן, מניע את כל אותם פוליטיקאים, עיתונאים ושאר משפיעי דעת קהל, המקרקרים השכם והערב על ה'גזענות' המאיימת על החברה הישראלית? מה גורם להם להפוך סכסוך מדיני לנושא גזעי? כיצד טחו עיניהם מראות את ההבדל התהומי והמהותי שבין יהודים השואפים להגן על עמם מפני אויב מסוכן לבין אדם שסתם שונא מישהו אחר בשל מוצאו?

אחר ההכרה בהיותנו עם ואחר שהצלחנו לכוון מדינה, נותרה בעינה השאלה – במה מתבטאת הלאומיות היהודית? מה עושה אותנו לאומה? ובמה שונים אנחנו משאר העמים?

התשובה לכך טמונה ביסוד הקיום של העם היהודי בארצו ובשבר הפוקד את התנועה הציונית, אשר הצליחה במשימתה להקים מדינה עבור העם היהודי, אולם מאז – לא השכילה לצקת תוכן ברור לאותה מדינה, וכיום – אחר יותר משבעים שנה – פשיטת הרגל הרעיונית זועקת לשמים ומולידה את כל אותן תופעות של הרס עצמי והזדהות עם האויב.

חווה המדינה ומחולל התנועה הציונית הצליח להבחין בעובדה אחת חשובה, אשר כלל לא הייתה מובנת מאליה במציאות בה היה עמנו שרוי בזמנו – עם ישראל אכן עם הוא! עד כמה שהדברים מובנים מאליהם כיום, כאשר מיליונים רבים של יהודים זוכים לדרור בארץ-ישראל – אז הדבר היה בגדר חידוש. שלומי אמוני ישראל הכירו, כמובן, בעובדה הזו, אולם

בשבועות האחרונים התוודענו למסע תקשורתי ופוליטי נרחב כנגד ה'גזענות' המתבטאת באי אלו אמירות כנגד האוכלוסיה הערבית בישראל. אילו נקלע לכאן אדם זר מארץ רחוקה, שאינו מכיר את מציאות החיים כאן בארץ, והיה שומע את כל אותה תעמולה, היה סובר לתורמו, כי ישנה תופעה בישראל של אנשים אשר מתקיפים בני עם אחר על לא עוול בכפם, רק משום שצבע העור שלהם שונה, כפי שקורה לעיתים באירופה ובארה"ב. אולם אילו היה מברר את המצב לאשורו, היה לומד, כי אנו שרויים כאן במשך מאת

השנים האחרונות במאבק עקוב מדם כנגד עם שרוצה להשמידנו ולרשת את ארצנו, עם שסובר כי הארץ נגולה מידו, שאנחנו הגזלנים שבאנו מבחוץ ואילו הם ילידי הארץ, וממילא זכותו לקחת בחרב את אשר לקחנו מידיהם. ישנם יהודים, אשר אינם מוכנים להגיש את צווארם לשחיטה בידי אותו עם, אלא הם סבורים שיש לנהוג בו כאויב לכל דבר. אפשר להסכים ואפשר לא להסכים, אפשר לסבור שרק בכח הזרוע נתגבר על האויב הערבי, ואפשר לסבור שדווקא ויתורים יביאו אותנו אל המנוחה והנחלה, אולם דבר אין כאן עם המושג 'גזענות', שמנותח לחלוטין מהקשרו. באותו אופן אי אפשר היה להאשים את ארה"ב בגזענות במהלך מלחמת העולם השנייה כאשר כלאה את האזרחים היפניים שלה בגיטאות משום שחששו שהללו יתמכו בארץ המוצא שלהם, שהכריזה מלחמה על ארה"ב. לא גזענות

**מדינת ישראל כיום – על פרשת דרכים –
מדינה יהודית או מדינת כל אזרחיה**

המדינה קמה והתנהלה בהתאם לדעתם של אותם פורקי עול. אולם ברגע שקמה, ולא הייתה לה כל תשתית רעיונית המחזקת אותה,

הפכה הקמת המדינה לסוף דרכה של התנועה הציונית, במקום לתחילתה. מאז נעשים נסיונות עקרים לצקת תוכן למהות של עם ישראל השב לארצו, כדי שתהיה תשובה בפי ההורים לילדיהם השואלים בתמימות, מדוע להמשיך לגור בארץ זו, עם מלחמה עקובה מדם, פיגועי טרור, מסיס גבוהים ועוד קשיים רבים, כאשר מעבר לים החיים טובים יותר. ניסו לייצר כאן 'תרבות ישראלית', ניסו בכל המהות הלאומית שלנו משרושיה

האמתיים, אולם כל נסיון מלאכותי להגדיר את עם ישראל אחרת מכפי שהוגדר בברית בין הבתרים ובמעמד הר סיני – כל נסיון כזה נידון לכשלון מביך, כפי שאכן קרה. הפולמוס האחרון סביב חוק הלאום רק הוכיח כשלון זה. מחצית מהעם התנגד לכל נסיון לצקת תוכן יהודי, ולו ברמת ההצהרה, למדינה היהודית, ואילו המחצית השנייה תמכה בהצהרה בלבד ללא כל תוכן פנימי, כאשר גם זו מסיגת באמירות שונות על 'שוויון' לכולם ללא הברל דת וגזע וכו'. קצרו של דבר, אלו ואלו בורחים מהחובה להצמד להגדרה המקורית של עם ה', על כל המשמעויות הנלוות לכך.

וכאשר מנתחים לעומק את המצב, רואים כי באמת עומדות כאן שתי ברירות בפני העם היושב בציון – מדינה יהודית אמיתית וקבלת ההגדרה היהודית המקורית של אומה המוגדרת על-ידי תורתנו הקדושה, או מדינת כל אזרחיה – מדינה מערבית דמוקרטית בה כל אזרח הוא שווה, ורוב דמוקרטי יכול לשנות את שם המדינה לפלשתיין.

המשמעות הלאומית של אומה על אדמתה הייתה מבחינתם דבר ששייך לעבר ההיסטורי או לעתיד האפוקליפטי, לא זה הממשי העומד בפנינו כעת. אלו שסטו מהברית, אשר הלכו והתרכבו בקצב מבהיל – גם זאת לא הבינו, ולא ראו כל משמעות בהיותם יהודים, מלבד העובדה שה'דת' שלהם שונה מזו של שכניהם הנוצריים, ושכך או אחרת – היא לא מזיזה להם, כפי שהנצרות לא הזיזה במיוחד לאירופאי המשכיל והנאור של תקופת הרנסנס. הציונות הצליחה להחזיר את עובדת היותנו לאום ללב ההמונים – בעיקר אלו שפרקו עול תורה ומצוות – ואת הצלחתה הגדולה נחלה התנועה הזו עם כינונה של מדינת ישראל. אולם אחר ההכרה בהיותנו עם ואחר שהצלחנו לכוון מדינה, נותרה בעינה השאלה – במה מתבטאת הלאומיות היהודית? מה עושה אותנו לאומה? ובמה שונים אנחנו משאר העמים?

יש להדגיש בנקודה זו, כי אין מדובר כאן בשאלה 'דתית' גרידא, איננו דנים בשאלה מהם המעשים הטקסיים שהיהודי חייב לקיים בשונה משכנו הנוצרי. מדובר כאן בשאלה לאומית במהותה – במה נבדל העם היהודי מהעם הצרפתי? התורה שנתנה בסני, ועוד קודם לכן – הברית שנכרתה עם האבות – היא התשובה היהודית האמתית לשאלה זו, וממילא כל צורת החיים שלנו כאומה חייבת להגזר מכך. אולם לדאבונו, העולם היהודי נחלק בין אלו שלא רצו ליטול חלק במפעל הלאומי של שיבת ציון לבין אלו שרצו, אך לא היה להם מושג מהו התוכן האמתי של עם ישראל. אליהם הצטרפו גם כאלו אשר קיימו את מצוות התורה, אולם ביחס להגדרת מהותו של העם נגררו אחר העגלה החילונית הריקה, כלשונו של מרן החזון אי"ש, ולא העזו להעלות על סדר היום של התנועה הציונית את הדרישה, שהמדינה היהודית תנוהל בהתאם לברית שכרתנו עם בורא עולם.

המאבק הציבורי בישראל. הן מבטאות בצורה הטובה והמוחשית ביותר את הצד שעומד כנגדנו, את הלאומיות ה'יהודית' הלא-יהודית – הלאומיות שבאה לרשת את הברית שלנו עם בורא עולם, בכחינת שפחה כי תירש גברתה. עבור זה חתמו על הסכם אוסלו האומלל! עבור זה הקריבו קרבנות אדם, אלפי יהודים הרוגים ומי יודע כמה פצועים. עבור זה קרעו מאתנו חבלי מולדת. וכאשר אותו 'חזון' הולך ונמוג, וה' הטוב מונע בדרכיו שלו את הקמת המדינה הפלשתינית הרצחנית – וזאת למרות ההסכמה הישראלית הרת-האסון לאותו מהלך – אויבי הברית שלנו עם ה' אינם אומרים נואש. גם הם הבינו, כי 'חזון שתי המדינות' אינו

בר-ביצוע, ולכן הם חוזרים לנקודת המוצא שלהם – מדינת כל אזרחיה, אשר תהווה את התשתית לחיסול העם היהודי ההיסטורי שהורתו בברית בין הבתרים ולידתו במעמד הר סיני, ה'יל"ת. ניתן כבר לשמוע את הזמירות הללו בקצה השמאלי של המפה הפוליטית בישראל בקרב מיעוט קטן, אולם אסור לנו להיות שאננים לנוכח התופעה. גם 'חזון שתי המדינות' האומלל התחיל באותו קצה, עד שהלך וקנה לו שביטה בקרב יותר ויותר חוגים, כאשר השיא היה בנאום בר-אילן האומלל, אז הכיר בו ראש הממשלה מהליכוד. גם חזון מדינת כל אזרחיה עלול לקנות לו אהדה הולכת וגוברת, וכנגדו חייבים להציב את המודל הנגדי – מדינה יהודית הפורסת את חסותה על כל תחומי החיים של העם. על כך ניטש המאבק בשנים הקרובות, ועלינו להקדים אותו וליטול את מוקדי הכח לידינו, על-מנת לבלום את כל אותן תופעות מסוכנות ולקדם את מלכות ה', שהיא היא התכלית האמתית והנרצית לפני בורא עולם.

אלו שסרכו לקבל את הברית עם ה' כיסוד לקיום האומה – בסתר ליבם היו מעוניינים במדינת כל אזרחיה, בחיסול למעשה של האומה היהודית. כל נסיון להצמד לאותה הגדרה, הרואה ביהדות לא 'דת' גרידא, כי אם הגדרה לאומית מחייבת בכל תחומי החיים – כל נסיון כזה נתפס אצלם כחשון, פרימיטיבי, וכמובן – גזעני. וזה שורש המאבק כנגד ה'גזענות' בימינו. הם יודעים היטב כי דבר אין כאן עם גזענות, אלא יש כאן מאבק יסודי על הגדרת האומה – עם ה' או עם ככל העמים.

הגדרת המאבק – על זהות האומה

ככל שעובר הזמן יתברר יותר ויותר, כי זהו המאבק האמתי על התודעה הישראלית בימינו, ומוטל עלינו – היהודים החרדים – לשמש כחוד החנית במאבק זה. ה'חזון' הנואל של 'שתי מדינות לשני עמים' הורתו ולידתו באותו רצון להתנתק מהר סיני. וכך אמר ד"ר רון פונדק שר"י, מאדריכלי פשע אוסלו –

"אני רוצה שלום כדי שתהיה ישראליות. השלום איננו מטרה בפני עצמה. זהו אמצעי להעביר את ישראל מעידן אחד לעידן אחר, לעידן של מה שאני מחשיב כמדינה נורמלית. 'ישראליוציה' של החברה במקום 'יהוד' שלה^[*] תאפשר לשלב את הלאומיות היהודית, שגשוג התרבות הישראלית, הפרדת הדת מהמדינה ושוויון מלא למיעוט הערבי בישראל".

שורות אלו חייבות להיות חרותות בזכרוננו תמיד בבואנו להבין על מה ניטש

[*] למשמעותם המלאה של ביטויים אלו בשיח של השמאל הישראלי ראה במאמר שנכתב במדור זה בגליון 32 – אייר התשע"ח – 'יהודים, ישראלים ומה שביניהם'.

תורמים ומשתתפים

קוראים יקרים, ככל שחולף הזמן ומתרבים הקוראים, וככל שעולה וגוברת הדרישה לפעילות נוספת בהיות אגודת 'קדושת ציון' הגוף היחיד כיום שמייצגת דרישת ציון על טהרת הקודש בזירה הציבורית, כך הולך ונעשה כבד המשא המוטל על העוסקים במלאכה. העול הכספי גם הוא עולה בהתאם, ולשם כך אנו פונים אליכם הקוראים הנאמנים אשר מכירים בערכה של מלאכת הקודש.

[1] באמצעות העברה בנקאית

לחשבון עמותת קדושת ציון
בנק: 20 (מרח) סניף: 459 (העיר העתיקה)
חשבון: 109491

[2] באמצעות כרטיס אשראי

דרך 'קהילות' או 'נדרים פלוס'

[3] באמצעות כרטיס אשראי

באמצעות פניה לכתובת הדוא"ל
QDUSHAT.ZION@GMAIL.COM

בכדי לבסס את פעילות האגודה ובעיקר את הוצאת העלון באופן יציב, אנו זקוקים בעיקר להוראות קבע, אשר מאפשרות תכנון לטווח ארוך. המעוניין לתרום הוראת קבע יוכל לעשות זאת באמצעות כרטיס אשראי באחת הדרכים האמורות או באמצעות פניה לכתובת הדוא"ל הנ"ל לשם קבלת פרטים לצורך חתימה על הוראת קבע בנקאית או מתן צ'ק פטור ממש.

QDUSHAT.ZION@GMAIL.COM @ 077-3180775 ☎ 079-5383396 📠

מבצע "שרי המאה" של אגודת "קדושת ציון"

מעל ליכולתו של אדם רגיל - להפיק בעשרה בתי כנסת אחת לחודש. מי שמכות זקשה עליו, או שאין כל-כך הרבה בתי כנסת וישיבות באזור מגוריו, יכול לקחת גם סכום קטן יותר, ומי שנדבה רוחו ומקום מגוריו התברך במקומות תפילה רבים - יכול אף לקחת יותר. כל שצריך לעשות הוא ליצור קשר אתנו, ולומר באיזה מקום ובאילו בתי כנסת או ישיבות בכונתכם לחלק. כמובן, שבישיבות עצמן מוטב שיהיה רכז מתוך בני הישיבה. אלו אשר עד כה היו מקבלים כמויות לחלק ימשיכו לקבל כסדרן.

בשמחה רבה עלינו להודיע, כי גם בחודש האחרון הצטרפו רבים למבצע ונרתמו למאמץ החלוקה, דבר שהקל עלינו עד מאד ואפשר הפצה איכותית יותר. אנו זקוקים עדיין לאנשים נוספים בערים השונות, וביחוד בבני ברק ובקריית ספר, וביתר שאת - לבחורים בישיבות הקדושות, אשר יפיצו בקרב חבריהם ובאזורים הסמוכים לישיבה.

עלי-מנת להרשם למבצע ובכל ענייני ההפצה ניתן להתקשר למספר 052-7137627

או לשלוח הודעה בכתובת המייל
hagai3297@gmail.com

בברכה ובתודה, מחלקת ההפצה,
אגודת "קדושת ציון"

קוראים יקרים! מזה כבר שלוש שנים שאגודת "קדושת ציון" עושה כמיטב יכולתה להביא את המסר שכה יקר לכולנו לידיעתו של כלל הציבור. הדבר דורש מאתנו מאמץ רב, ממון רב וסיעתא דשמיא גדולה. כידוע לכל, ישנה גם תופעה בשולי המחנה, של כאלו אשר אין ביכולתם להתמודד ברמה התורנית וההלכתית ועלי-כן הם עושים ככל יכולתם להעלים את העלונים מבתי הכנסת והישיבות. תופעה זו מחייבת אותנו לפעול ביתר חכמה במערך ההפצה על-מנת לסכל את מזימתם של אלו. אחר שנסינו שיטות שונות לחלוקה, אשר היו כרוכות בהשקעה רבה, הן פיזית והן ממונית, הגענו למסקנה, ולפיה הדרך הטובה ביותר להפצת העלון היא כאשר אתם - הקוראים הנאמנים והמאמינים בדרכו של העלון - תטלו חלק ממשי בהפצת העלון. כך, כנראה, רצונו של בורא עולם, שמלאכה נכבדה זו תוטל על כלל הציבור ולא על-ידי איש מקצוע זה או אחר. במסגרת זו, בכונתנו למנות "שרי מאה" - אנשים האחראים על הפצת מאה עלונים בעשרה בתי כנסת במומוצע. כל שר מאה יקבל מידינו את העלונים לביתו, והוא יהיה האחראי להפצתו באזור מגוריו בצורה הטובה והיעילה ביותר לפי הבנתו והכרתו את המקום בו הוא מחלק. אחר שזכינו להכיר את התומכים הרבים ברחבי הארץ, בטוחנו, שיהיו רבים מאד אשר ירצו ליטול חלק במאמץ. שימו לב - מדובר בדבר שאינו